

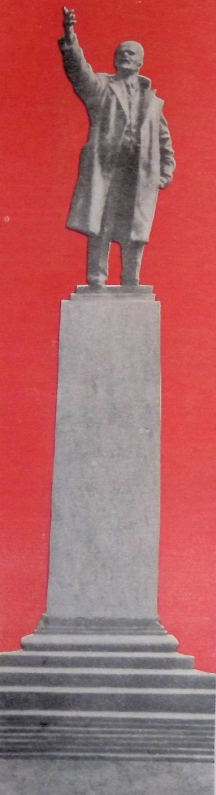
140
1963

Ж
А
М
Б
У
Л
А
◆
11

СЕРИЯ
ЖУРНАЛЫ

ՀԱՅՈՒՆՍՏՐԱԿ

როგორც მდინარე დიდებდა ხოლმე, ისე მოდიოდა რისხვა მშრომელთა... და შედგება ძალა და ღონე უსამართლობის დამამხობელთა.

სამყარო შესძრა „აერორას“ ბათქმა, — გადანათა ცა და ხმელეთი; და დაამსხვრიეს მონობის ტახტი, და ხანძარს მისცეს ტახტი ბნელეთის.

დ

იადი ლენინური პარტიის ერთ-ერთ უძველეს რაზმს — საქართველოს კომუნისტურ პარტიას მდიდარი საბრძოლო ტრადიციები აქვს. იგი მუდამ მტკიცედ იდგა მშრომელთა სასიცოცხლო ინტერესების სადარაჯოზე და მედგრად იბრძოდა ხალხის ბედნიერი მომავლისათვის.

საქართველოში აღიზარდა ბევრი სახელოვანი რევოლუციონერი; მათ მთელი თავიანთი ცოდნა და ენერგია სოციალური და ეროვნული ჩაგვრის მოსპობას მოახმარეს. ბევრი მათგანი ვერ მოესწრო დიად განთიადს, — გმირულად დაეცა ცარიზმის, მემამულეებისა და კაპიტალისტების წინააღმდეგ ბრძოლაში.

დღეს, როდესაც ჩვენი ძლევამოსილი საბჭოთა ქვეყანა თავისი არსებობის 46 წლისთავს დღესასწაულობს, ხალხი მადლიერების გრძნობით იგონებს სამართლიანობის გამარჯვებისათვის ბრძოლაში თავდადებულ, რევოლუციის მამაც ჯარისკაცებს.

კომუნისტური პარტიის
 საქართველოს, კომსოცელთა
 და სპორტის კომიტეტის
 სახელით
 კატარჯიძე ივანე

38.12.1968

საბჭოთა

საბჭოთა კავშირის
 კომუნისტური პარტიის
 საქართველოს, კომსოცელთა
 და სპორტის კომიტეტის
 სახელით

140
1963

ჯეოსკეპი

ახლა რომ ცაში ვუშვებთ რაკეტებს,
ახლა რომ ეხარობთ
და რომ ვიცინით,
რაც შეგძელით და რაც გაუაკეთეთ,—
ამას წინასწარ ჭვრეტდნენ ისინი.

ქქონდათ ჩნებენა და ღიღი მიზანი,
წინსვლის,
შენების ქქონდათ უნარი...
და გახდა ჩვენთვის დასაფიცარი
მათი საქმენი გაუხეხარი.

ნოღარ ნარსია

მიხეილ ასათიანი

მიხეილ ასათიანი დაიბადა ოსურგეთის მაზრის სოფ. შიისპირში, ლარიაზი გლეხის ოჯახში. ჯერ კიდევ სრულიად ახალგაზრდამ, მუშაობა დაიწყო ბათუმში, როტშილდის ქარხანაში. 1902-1903 წლებში ასათიანი აქტიურ მონაწილეობას იღებდა მუშათა გაეიცევისა და დემონსტრაციებში, რისთვისაც ბათუმიდან გაასახლეს. 1905 წელს იგი მონაწილეობდა გურიის გლეხთა რევოლუციურ მოძრაობაში, იარაღით

ხელში იბრძოდა მეფის ჯარებისა და პოლიციის წინააღმდეგ. რეაქციის წლებში პოლიციამ მას სასტიკი დევნა დაუწყო, რის გამოც იძულებული გახდა გადასულიყო ციმბირში, სადაც გადასახლებული იყვნენ მისი ახლო ნათესავეები. 1912 წელს იგი მეფის მთავრობამ დააპატიმრა და ერთ ხანს ციხეში იჯდა. 1917 წლის თებერვლის რევოლუციის შემდეგ მ. ასათიანი ქ. ირკუტსკში დარჩა, იქ დაუახლოვდა თავის თანამემამულეს, შემდეგში სამოქალაქო ომის ლეგენდარულ გმირს ნესტორს კალანდარიშვილს. ასათიანი შევიდა ნ. კალანდარიშვილის რაზმში და მისი ერთ-ერთი თანამებრძოლი გახდა.

მიხეილ ასათიანი ეკუთვნის ციმბირში საბჭოთა ხელისუფლების გამარჯვებისათვის აქტიურ მებრძოლთა რიგებს. 1918 წლის თებერვალში, როცა ნ. კალანდარიშვილის მეთაურობით შედგენილი იქნა პირველი ცხენოსანი დივიზიონი, მისი ერთ-ერთი ესკადრონის მეთაურად მ. ასათიანი დაინიშნა. ასათიანი თავგანწირულ ბრძოლას აწარმოებდა ციმბირში კონტრრევოლუციური ძალების წინააღმდეგ.

1922 წლის 6 მარტს მ. ასათიანი ნ. კალანდარიშვილთან ერთად დაიღუპა ირკუტსკის მახლობლად თეთრგვარდიელთა ბანდების წინააღმდეგ ბრძოლაში. იგი დიდი პატივით დაასაფლავეს ქ. ირკუტსკში ძმთა სასაფლაოზე.

პალუჩინ ბახვაძე

ვალთა (ვალერიან) ბახტაძე დაიბადა ქუთაისის მაზრის დაბა ხონში, მეშის ოჯახში. ორკლასიანი სასწავლებლის დამთავრების შემდეგ ქუთაისის გინაზიაში გააგრძობ სწავლა. 1912—1915 წლებში იგი იყო არალეგალური ქურანდლის — „დღუბი წვენი ცხოვრებისა“ — ერთ-ერთი რედაქტორი.

1915 წელს ვ. ბახტაძე შევიდა ბოლშევიკური პარტიის რიგებში; ამავე წელს მიუჭვარებლად ხარკოვში, სადაც მუშაობდა სტუდენტთა არალეგალურ სოციალ-დემოკრატიულ ორგანიზაციაში;

1916 წელს ვ. ბახტაძე მომილიწებული იქნა მეფის არმიამ და გაიგზავნა პეტერბურგის პროპორიკთა სკოლაში. იქ იგი სხვებთან ერთად ქმნიის სოციალ-დემოკრატიულ წრეს, რომელსაც შეტად მძიმე პირობებში უხდებოდა მუშაობა. წრე დაავიწროებული იყო პარტიის პეტერბურგის კომიტეტთან.

1917 წლის თებერვლის ბურჟუაზიულ-დემოკრატიულმა რევოლუციამ ბახტაძეს პეტერბურგში მოუწყო. მან აქტიური მონაწილეობა მიიღო პეტერბურგის ქუჩებში გამართულ რევოლუციურ ბრძოლებში, უშუალოდ მონაწილეობდა მეფის მთავრობის დაპატიმრებაში.

თეთრმოკრებლობის დამწყობის შემდეგ ბახტაძე მუშაობდა პეტერბურგის სოციალ-დემოკრატიული ორგანიზაციის თავმჯდომარის მოადგილედ. დროებითი მთავრობის მიერ ფრონტზე შეტვის დროს ბახტაძე გაგზავნეს ავსტრიის ფრონტზე; ფრონტზე მიხვალამდე მისი ნაწილი აჯანყდა. აჯანყებაში ბახტაძემ აქტიური მონაწილეობა მიიღო.

ԳՈՒՅԱԼ ԱՌՅՅՆՎԱԾՆԵՐ

ՔՈՒՅԱԼ

Նախընտրյալն օրհանգիստն

Լսում, հոսք մեկ անգլիացի գեներալի Գ. Ս. Բրայտի Բ. Բրայտի ճակատագրի պատմությունը։ Մեկ հարյուր տարի էլ հինգ օր հետո պատերազմը տեւում էր։

«Տղանք իմ հայրը, իմ հայրիկները և մենք մեր հայրիկները և մենք մեր հայրիկները և մենք մեր հայրիկները...»

«Մենք մեր հայրիկները և մենք մեր հայրիկները...»

«Մենք մեր հայրիկները և մենք մեր հայրիկները...»

Մենք մեր հայրիկները և մենք մեր հայրիկները...»

«Մենք մեր հայրիկները և մենք մեր հայրիկները...»

«Մենք մեր հայրիկները և մենք մեր հայրիկները...»

«Մենք մեր հայրիկները և մենք մեր հայրիկները...»

«Մենք մեր հայրիկները և մենք մեր հայրիկները...»

«Մենք մեր հայրիկները և մենք մեր հայրիկները...»

«Մենք մեր հայրիկները և մենք մեր հայրիկները...»

«Մենք մեր հայրիկները և մենք մեր հայրիկները...»

«Մենք մեր հայրիկները և մենք մեր հայրիկները...»

«Մենք մեր հայրիկները և մենք մեր հայրիկները...»

«Մենք մեր հայրիկները և մենք մեր հայրիկները...»

«Մենք մեր հայրիկները և մենք մեր հայրիկները...»

«Մենք մեր հայրիկները և մենք մեր հայրիկները...»

«Մենք մեր հայրիկները և մենք մեր հայրիկները...»

«Մենք մեր հայրիկները և մենք մեր հայրիկները...»

«Մենք մեր հայրիկները և մենք մեր հայրիկները...»

«Մենք մեր հայրիկները և մենք մեր հայրիկները...»

«Մենք մեր հայրիկները և մենք մեր հայրիկները...»

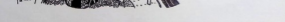
«Մենք մեր հայրիկները և մենք մեր հայրիկները...»

«Մենք մեր հայրիկները և մենք մեր հայրիկները...»

«Մենք մեր հայրիկները և մենք մեր հայրիկները...»

«Մենք մեր հայրիկները և մենք մեր հայրիկները...»

«Մենք մեր հայրիկները և մենք մեր հայրիկները...»

ეკლა. გიგა და მისი თანამგზავრი ფეხბურთით შევიდნენ სკოლაში.

— რომელი კლასი ვაჩვენო? — ჩურჩულით ჰკითხა კუდანიძე ვარსკვლავმა.

— მეხუთე, მე ხომ მეხუთე კლასელი ვარ.

მეხუთე კლასის კარს მიადგნენ. გიგამ ვასაძეების კრილი შეიკვრიტა.

მასწავლებელი ძლივს აეყვებდა ბავშვებს. ისინი ერთ ადგილს ვერ ჩერდებოდნენ, დახტოდნენ. მღეროდნენ...

— როგორ უნდა გავყოთ წილადი წილაღზე? — ვის იცის, მერამდნედ კითხულობდა მასწავლებელი.

წითელპერანგიათი ბიჭი, რომელიც ყველაზე მეტს ხაურობდა, წამოხტა და დაიხასია:

— უნაშთოდ!

— წესი მიიხარო. წილადის წილაღზე გაყოფის წესი. უთხრა მასწავლებელმა.

— წესი? — გაუკვირდა წითელპერანგიათს. — წესი არ ვიცი, მასწ.

— მასწ, მასწ! — აუვიროდა მეორე მერხიდან კოტორა ბიჭი, — მე ვიტყვი.

— აბა, თქვი, — მიუბრუნდა მასწავლებელი.

— წილადი წილაღზე რომ გავყოთ, — გაეშა კოტორამ, — ამისათვის საჭიროა... ჩა არის ამისათვის საჭირო? — იკითხა საერთო სიკოლოში და მრავალმნიშვნელოვნად დასასვენა: — ამისათვის საჭიროა ერთი წილადი გავყოთ მეორეზე.

— რომელი ერთი? — კითხა მასწავლებელმა.

— რომელი და პირველი! — კოტორა ღრმად იყო დარწმუნებული პასუხის სისწორეში.

— კი მაგრამ, როგორ? ხომ არსებობს წესი?

— წილადი ხომ უკვე განწილვებულია რაღა გაყოფა უნდა? — არ იხრებოდა წითელპერანგიათი. ბავშვებმა გადაიხარხარეს.

— სიჩუმე! — დაივიწყა მასწავლებელმა.

— მასწ, ხარი მალე იჩენება? — იკითხა მშველად კოტორამ.

გიგა მოთხოვნას კარს ოდნავ მიხედა. მოულოდნელად, კარი გაიღო და გიგა კლასში შევიდა. ატედა ტრამპული, ღრიაყელი... ბავშვებმა წამოიშალნენ, ჩაჰკიდეს გიგას

ხელი და ბოლო მერხისაკენ გააქროლეს.

— საიდან ჩამოხვდები? — ჰკითხა კოტორამ.

— დედამიწიდან. — უპასუხა გიგამ.

— აბა, შენ თუ კეთის კოლოფი არ, ვკითხარი, როგორ უნდა გავყოთ წილადი წილაღზე? — ჰკითხა

გიგამ და მთელი ძალით მიაწევა ვარსკვლავს ამაღლად — კარი მაკრად იყო ხარბული. შემდეგ სარკმლისაკენ მიბრუნდა. რკინის ბაღებში კოტორიკი კი ვერ გაკეცა.

— რა ვენა ახლა? — ჰკითხა გიგამ თავის თავს ხმაშიაღლა.

— წესი ისწავლე... — მოესმა საიდანღაც.

გიგას წითელპერანგიათს და ფეხი ფეხზე გადაიღო.

გიგა დაიბნა, სწორედ ეს წესი არ იცოდა და იმითმ მიიღო ორიანი. რა გახდა, ნეტავ, ეს წესი, რომ ყველა მასს ეკითხება?

— ჰა, ჩქარა გდამოლაპავე! — არ ცხრებოდა წითელპერანგიათი.

— არ იცი! ჰა, ჰა, ხა! დედამიწაზეც ყოფილან ოროსნებში! — დაიყვირა წითელპერანგიათს და ისევ შერხებულ შეტყა. — ოროსნებში! მოლით, ეს ბიჭი, წიგნით ხელში, ჩვენი სარდაფში ჩავაშვევდით! წესი ისწავლოს და ჩვენს მაგიერად უპასუხოს მასწავლებელს.

— კარგი აზრია! — დაუღალსტურეს სხეულებმა.

— ბიჭებო, — თქვა იგივემ. — შინ სტუმრები დელიან, ღღეს ჩემი დახადებში მგელა. გამოიშეთი, რა...

— ოროსნების გადაწყვეტილება მტკიცეა! — იყვირეს ბიჭებმა.

— გამოიშეთი, თორემ... — გაიჭიჩა გიგა.

— რაო, იმუჭრები კიდევ! აბა, ბიჭებო! — შეჰკვირა კოტორამ და გიგას ცეცხლს გიგას ხელები გაუკავეს და ბგელ სარდაფში ჩაეჭრეს, თან წიგნი შეუღვედა.

— ხეალ დლით მოვალთ, — უთხრა წითელპერანგიათს. — შენ იცი, როგორა მოეზადები, არ შეგეკრცხვიო!

— ბიჭებო, ბიჭებო! — შესძახა

— წესის სწავლა რომ მდომობდა, ხომ სახლშიც ვისწავლიდი! — წესი ისწავლე! — გამოაჯერა გიგამ მოკარანხებ.

— წესი ისწავლე-მეთქი! — ვას-მა ისევ და სარდაფში კულიანი ვარსკვლავი ვაბრწყინდა. — წიგნი სდ არის? მაჩვენე ერთი, რანაჩიო.

— აქეთ მზანათე, აი, ამ. დამტყრეული მერხის ქვეშ უნდა ევლოს.

კულიანი ვარსკვლავი მერხებზე შეძვრა და წიგნი გამოიღო.

გიგამ წიგნს დახედდა.

— ეს რა არის? შეხედე, რა მოუციათ! „ოროსანთა ქვეყნის ფიზიკის სრული კურსი“ — წაიკითხა გიგამ წიგნის სათაური და მერხზე ჩამოქადა.

— მერე რა?!

— არც შენ იცი, რომ წილადის წილაღზე გაყოფის წესი მათემატიკის წიგნშია?

— არ გადამჩიო! — გაიოცა ქმ დიანმა ვარსკვლავმა. — რა უნდა ჰქნა ახლა?

— აბა რა ვიცი.

— უნდა გავიპაროთ!

— კი მაგრამ, როგორ? კულიანი ვარსკვლავი, თუ მძა ხარ, ახლა მიშველე და მერე გამოგადგები.

კულიანი ვარსკვლავი აბა რის ქმ დიანი იჩენდა, თუ გამოსავალი არ იპოვა. სარდაფის ყველა კუთხე-კუთხუთე მათემატიკა და მოზოლოდ ხერხეს წააწყდა.

— ეს რა არის? — იკითხა გვიგამ.
— ალბათ, ოროსნებს აქ ჩაქცე-
ვით ხშირად სჯიან და მათაც საი-
ღღუმლო გასასვლელი გაიკეთეს. აბა,
მიმხვი!

კულიანმა ვარსკვლავმა გვიგას ხე-
ლი ჩაქცა და ხვრელში გაძვრა. ვა-
დადგეს თუ არა რამდენიმე ნაპოქი,
ფეხებზე მიწა გამოეცალათ და...

შეშინება ვერც კი მოასწრეს, რომ
უცხებურ ქალაქში აღმოჩნდნენ. ქუ-
ჩაში არავინ არ ჩინდა. მანქანები
ნელ-ნელა, ზანტად მოძრაობდნენ.
ყველაფერი ჩამკვდარი და უსიცო-
ცხელი იყო. გვიგა და კულიანი ვარს-
კვლავი დიდხანს იდგნენ გაოცებულ-
ნი. ბოლოს, როგორც იქნა ერთ
გამვლულს მოჰკრეს თვალი და ჩერა
ნაბიჯი მისკენ გაემართნენ.

უცებ, ქუჩაში მოძრაობა შეჩერდა,
ყველა პირდაღებული შესკვრიოდა
გათ.

— ძმობილო, ერთი მითხარი, რა
ქვეყანაა ეს? — იკითხა კულიანმა ვარ-
სკვლავმა.

— სწრაფ მოძრაობაზე შეგაცყვეთ,
რომ ჩამოსვლუბი უნდა იყოთ—
შუასახუხა გამვლულმა და დაამთქნარა;
შემდგენ ზანტად დასმინა:— ეს ზარ-
მაცების სამეფოა!

— ხომ არ დაეჯარება, დედამიწი-
საყენ გზა მასწავლო? — არ დააცალა
გაზმორება გვიგამ.

— საით?

— დედა-მიწი-სა-ყენ!
— ასეთი რამ ზარმაცთა შორის
უზარმაცეს უნდა ჰკითხოთ, იმას
ეცოდინება. აი, ამ ქუჩის ბოლოშია
მისი სასახლე. — ძლივს გაიშვია ხე-
ლი გამვლულმა. — წამოძვევით, მეც
იქით მივდივარ. ჩემგან კი ცხარა
ისედაც თბული წლისა ვილაპარაკე.

ზარმაცთა მეფე დარბაზში იყო
წამოწოლილი და თვლებდა.

— ეს არის ზარმაცთა მეფე? —
იკითხა გვიგამ.

— ჩემსად ხომ ხედავ, სძინავს! —
გააფრთხილა კულიანმა ვარსკვლავმა.
— მაგას სულ ასე სძინავს,— თქვა
გამვლულმა.

— რა ხმაურ... ხრ... ხრ... — მიყო-
ლა ხტარინა მეფემ.

— ეი, ეი, არ დაიძინო! — იყვირა
კულიანმა ვარსკვლავმა.

— ჯერ დედამიწისაყენ გზა გვა-
სწავლეთ! — დიდაბნა გვიგამ.

— დედაში... წი... საყენ? — ძლივს
ამოღერდა მეფემ.

— პო, დედამიწისაყენ.

— ამ რამდენიმე წლის წინ მეც
იქიდან მოვხვდი აქ, — დატრბახა
მეფემ.

— რატომ? — დაინტერესდა კული-
ანი ვარსკვლავი.

— სიზარმაცისათვის. ახლა კი ნახ-
ვამდის, შეძინება.

— უეცარ როგორ უნდა დაეჭურ-
ნდე? — არ შეეშვა გვიგამ.

— უეცარ დას... დას...

— „დასაბრუნებელი“ — უნდა
თქვას და ეხარება, — თქვა კულიანმა
ვარსკვლავმა.

— გზა არ ციცი, — მოკლედ მისჯ-
რა მეფემ.

— აბა, რა იცი?

— ვიცი, რომ ზარმაცთა სამეფოში
და... დარჩა...

— დარჩებინა. — მიაშველა კული-
ანმა ვარსკვლავმა.

— ყველანი, — განავრძო მეფემ, —
ვინც აქ მოხვედრის პირველსავე დი-
ლას არ ადგება... დილის... (მეფე ისე
გაიხშირა და ისე დაამთქნარა, რომ
ყველამ პირი გააღო). დილის შვიდ
საათზე და არ გააკეთებნ... დილის
გამ... გამ... გამამხ... ხრ... ხრ... ხრ... —
ამოუშვა ხერხინა ზარმაცმა.

— გამამხვიველებ! — დაივიგრა კუ-
ლიანმა ვარსკვლავმა, რომ მეფემ გა-
მოეფხილებინა.

— დასრულა წინადადება: ვარჯის.

— აუ! — შესძახა გვიგამ, — აქაც
ვარჯიში?

— აბლ კი ნახ... ხრ... ხრ... ხრ...

— ჯერ არ დაიძინო! — შეაჯანჯალა
გვიგამ მეფემ.

— კიდევ რა ვინდა?

— თუ დილით ვეფარჯიშე, მაშინ?

— მაშინ წაგვიყენენ ჩვენს მეზო-
ბელ ქვეყანაში და...

— რომელ ქვეყანაში? — სული და-
ვლია გვიგამ.

— სადაც იციან გზა

— სად არის ეს ქვეყანა? როგორ
უნდა მოვხვდე იქ?

— იქ თავის ფეხით ჯერ არავინ
მისულა, მითუმეტეს, შენისთანა. თუ
ლარსი იქნები, თვითონ მოგვანახ... ხრ...
ხრ... — მეფემ ისე ღრმად ჩაქინდა, ვუ-
რის ძირში ზარმაცხანი რომ დაეკე-
ლათ, ვერ გამოაღებინებდი.

— ხედავ, რა გველის? — უთხრა კუ-
ლიანმა ვარსკვლავმა გვიგამს.

— ვხედავ. როგორ მოვიქცე? დი-
ლით ადგომა არ ვინდა? მერე სველი
ტრიო რომ ვამახ... ვამახ...

— ალბათ; შეძინება, — თქვა გვიგამ
და დარბაზი მოათვლიერა.

დარბაზის ბოლოს ორი საწოლი
იღვა გვიგამ და კულიანმა ვარსკვ-
ლავმა მალე ტყბოლად დაიძინეს.

დილით, საათის ისრები რომ შვიდს
უახლოვდებოდა, კულიანმა ვარსკვ-
ლავმა თვალს დააქვიცა და გვიგას
გადახედა. გვიგას გემრიელად ეძინა.
საათმა ორეკვა დაიწყო: ერთი, ორი,

სამი... გვიგამიშეშენა, თვალს გააბი-
ლა, წამოღვიძრება და მძილი
გვერდზე გადაბრუნდა და ძილი
განავრძო. საათი კი რეკავდა: ხუთი,
ექვსი, შვიდი როდესაც გვიგამ წამო-
დგა, ცხრა საათი სრულდებოდა.

— დილა მშვიდობისა! — უთხრა კუ-
ლიანმა ვარსკვლავმა და თან უღუ-
შეშინა ჩაიკინა.

— რომელი საათია? — იკითხა
გვიგამ.

— ცხრა.

— მაშე ვარჯიშზე დავიგვიანე? რა
მეშველება ახლა?

— რა და, ორ-სამ დღეში, შენ
ავირჩევენ ზარმაცების მიყვლად.

— ხუმრობა რა შეუშია. ან ვინდა,
მეფე გვიწოდონ, უზარმულად იცხოვ-
რო, რამდენიც გინდა, იმდენი იძინო

და, რაც მთავარია, არ ისწავლო წესები და სახეპრობები?!

გიგა დაღლიდა. თვალიწინ წარმოუღმა დაღისი სახლი, დედა, მამა, შვილი, ბიჭები, ბურთი, რომელიც, მამამ სადაც ჩაეჭა, სკოლაც. ძალიან მოუნდა დადარბუნება. თვალები ცრემლით ავსდა.

— მე გიმეველი! — მოესმა ნაცნობი ხმა. გიგამ მიიხედა და დარბაზის ერთ-ერთ სვეტთან ვარსკვლავებში-ტუნა დაინახა. გიგა მასთან მიიჭრა და აღტაცებით წაშიძინა:

— ვარსკვლავებიტუნა, შენი პირობე, შენი!

— გიმეველი, თუ ერთ პირობას დადებ, — თქვა ვარსკვლავებიტუნამ, — დაიფიცე, რომ გავეთილებს მუდამ ისწავლი და არ იზარჩავები.

— ვაძლევ ბიონერულ სიტყვას!

— მამ, კარგი. — ვარსკვლავებიტუნა ერთი წუთით გაჭრა და ისევ გამოჩნდა, ბუმბუტებით ხელში.

— ჩემი ბუმბუტები! — შეჰყვირა სიხარულისაგან თვალებთანთებულმა გიგამ.

ყვირილზე კუდიან ვარსკვლავს გაეღვიძა, ბუმბუტებზე დაკიდებულ გიგას რომ მიჰკრა თვალი, წამოხტა და ფეხებზე მოეჭიდა.

— ხელი გამიშვი! — დაუყვირა გიგამ და ფეხი გაიჭინა.

— დარჩი, თორემ განანებ!

გიგამ ფეხი ჰკრა კუდიან ვარსკვლავს, თვითონ კი ბუმბუტებს მიჰკეცა. ბუმბუტები გაქანდნენ, დარბაზის ღილკარში გაიფრენნ და გიგაც თან გაიკოლეს.

— კიდევ კარგი, რომ შეუდინამ ვარსკვლავმა თეზე კუდის შემოხტევა მოასწრო, — თქვა ვარსკვლავებიტუნამ. — რა მგარად მიაღინა ბრახვანი! იმეი რომ დაეჩრტა, თვალებიდან იმისისო ნაჭერვლები დასცვივდებოდა. — ზარმაცთა სამეფოს სულ გადასწავიდა.

— მე შენ გეტყვი, ვინმე გაინძროდა ცეცხლის ჩასაქრობად თუ? — დასძინა გიგამ.

მეგობრებს ცოტა ხანს კიდევ ის-

მოდოთ შორიდან კუდიანი ვარსკვლავის მუჭარა, მაგრამ ყურადღებს არ აქცევდნენ.

— საით მივფრინავთ ახლა? — იცითის გიგამ.

— ქვეყანაში, სადაც არ იციან ტყუილი და სიზარბაცე; სადაც გავეთილ ყველა ვეითლსინდისიორად იზანდებს და რაც მთავარია, სადაც იციან გზა დღეღამისაგან. — ამ სიტყვებთან ერთად ვარსკვლავებიტუნამ ბუმბუტებს გარეული სახრე გაუტყუნა-შუნა და ფრიალისთან ქვეყნისაგან მიმავალ გზას გაუყენა.

კუდიანი ვარსკვლავი კი თავქულ-მოგულელი ვარბოდა ონავართა ქვეყნისაგან და თან გულში იძვორებდა: „ნახე, თუ არ განანო!“

ქალაქში, სადაც ონავართა მთავარი ცხოვრობდა, აურხაბური და ღრინაცელი იღვა; ტრანსპორტი დიდი ხნაურითა და სიჩქარით დაჰქროდა, ფანჯრების მიწები ყველგან ჩალუწილი იყო. ყველა სახლის კედელზე დღის ამოებით ეწერა: „გაუმარჯოს ონავარიტუნა“ კუდიანი ვარსკვლავი ტრამვიში წინა ბაქინდან ავიდა, სასახლისთან გაჩერდას არც კი დაუცადა, ჩამოხტა და ონავართა მთავარს გამოეკეცა.

— დიდო მთავარო! — შეყვირა კუდიანმა ვარსკვლავმა, — იყო ოროსანი და არ დარჩა ოროსანთა ქვეყანაში, იყო ზარმაცი და არ დარჩა ზარმაცთა სამეფოში, იყო ონავარი და სიზიზღარ ვარსკვლავებიტუნა გაჰყვა ფრიალისანთა მხარეში!

ონავართა მთავარი საშინლად გაბრაზდა, თველები დააბარიალა, დიდი პირი ყურებამდე დაალო და საზარელი ხმით დაიღრიალა:

— დისაქოს! რა ჰქვია?

— გიგა! — უბასუხა კუდიანმა ვარსკვლავმა.

მთავარმა კეროხი კედელზე ჩამოკიდებულ დიდ ტაშტს ისე მძლავრად შემოჰკრა, რომ კუდიანი ვარსკვლავი თავისი კუდის სიმძლავრე შეხტა ონავართა ჭვეფი სასწრაფოდ შეიჭრია. ბრახვისაგან გაწითლებულმა მთავარმა ბრძანება გასცა:

— ბიჭებო! ჩვენს მოძულე მტერს, საზიზღარ ვარსკვლავებიტუნას, ფრიალისანთა მხარეში წაუყვანია ოროსანი, ზარმაცი და ონავარი გიგა. ჩვენი და ჩვენი მოძმე ქვეყნების უარყოფისათვის უნდა დაისაჯოს ვერაგე გიგა. რადაც არ უნდა დაგოჯდეთ, ამ მომგვარეთ ცოცხალი ან მკვდარი!

ონავრებმა ასი ყური გამოიხეს, ასი თვალი გამოისხეს, წინ კუდიანი

ვარსკვლავი გაიძლოეს და მოკლე
გზით გივას მოსატაცებლად გასწო-
ეს.

ფრიალისანთა ქვეყანაში კი ამ დროს
ღლიდ ზეიმი იყო, ვარსკვლავებიძე-
ნას დანახვა ყველას გაეხარდა. ბკვი-
ნი და ზრდლი ყმაწვილები გარს შე-
მოუხეივანენ სტუმრებს. ვარსკვლავ-
ბიჭუნამ დაწვრილებით უამბო მათ
გიგაზე.

ბიჭებო, — ეციხებოდა გივა
ფრიალისსებმა— მართლა მასწავლით
გზას დედაბიწისაკენ?

— გასწავლით. და არა მარტო

გასწავლით, გაგაცილებთ კიდევ.

— გაცილება რა საჭიროა, ისედაც

გაწუხებთ. — უთხრა მათ გივამ.

— რა შეწუხება! — გაუფიქრად
ბიჭებს და ერთმანეთს ღიმილით გა-
დახებდა. მერე ერთი მათგანი, რო-
მელსაც მკვლავზე რაღაც ნიშანი ეყე-
თა, გივას მიუახლოვდა. მხარეზე ხე-
ლი მოხვიდა და ჰკითხა:

— გინდა, ჩვენი ქალაქი დავათვა-
ლიერებინო?

გივამ თავი დაუქნია.

ქალაქში საოცარი სიჩუმე სუფე-
და. ტრანსპორტი წყნარად და უხმა-
უროდ მოძრაობდა. გამკვლელები
მშალის ვაღსასვლელებზე ვადითი-
ოლდენ, მყვანე შექნიშის დროს.
ტროტუარზე ქაღალდის ერთი ნაგ-
ლაკო არ ეცდო. ბიჭები მალაღ-
ფრობითაარებთან, ლაბაზ შენობას
მიადნენ.

— ეს ჩვენი სკოლა, მოგწონს?—
ბიჭმა პასუხს აღარ დაუცადა და
გივა სკოლის ეზოში შეიყვანა—

ეს მწვანე მიწდორი ჩვენ თვითონ
მოაწყეთ, ხედავ ბურთების გროვას?
როცა შინ თაღარიგს მორჩები, შეგიძ-
ლია მოხვიდე და ითამაშო ბურთი.
იოლენ, ერთ პირობით.

— რა პირობაა ასეთი?— ჰკითხა
გივამ.

— აბა, მიდი და ბურთის გაბერვა
სცადე.— უთხრა ფრიალისანმა.

გახარებული გივა ერთ ბურთის დას-
წვდა, გაბერა და ისის იყო ფეხი უნ-
და დაერტყა, რომ ჰაერმა დაუსტვინა
ეწირო ხვედლში. ბურთი ერთბაშად
დააჯგაჯგოდა, ჩაიხიტა და ამოიქნია: „მე
მხოლოდ მაშინ გავიბერებ, რო-
ცა ყველა გავეთვლი მზად გექნება!“
გივამ ცივად გაუშვა ბურთის ხელი
და მეორის დასწვდა; გაბერა, მაგრამ
მეორე ბურთსაც ასე დაიწყო ჩურჩუ-
ლი: „მე მხოლოდ მაშინ გავიბერებ, თუ
შინ ყველას დაესაქმები, დაე-
მაზემე და თხოვნას შეუსრულებ!“
გივამ ეს ბურთიც დაავლო და შესა-

მეს დასწვდა. გაბერვა ვერც კი მოსა-
წრო, რომ შესამე ბურთსაც წაიბურ-
ტყუნა: „მე მხოლოდ მაშინ გავიბერე-
ბი, თუ ყველასთან, დიდთან თუ პა-
ტარასთან, ყოველთვის ზრდლი და
თავბიანი იქნები!“ გივამ ეს ბურ-
თიც ვადავლო და შეჩერდა, მერცხ-
ვა დახარჩენი ბურთების ადებდა. მერე
ფრიალისანს მიუბრუნდა:

— რა კარგი ბურთები! მერე
ვითამაშოთ, კარგი?

— კარგი, ასე იყოს. აბა დღის
რეჟიმს გვაცანობ, გინდა?

— ძალიან, ძალიან.

— ვეღებით დილის შვიდ საათზე,
— დაიწყო ფრიალისანმა. — სწორედ
მამინ, როცა რადიოში დღის გამა-
ხნიველ ვარჯიშს ვაღმოსცემენ ხოლ-
მე, და ევარჯიშობთ. ვარჯიშის შემ-
დეგ ტანს სველი ტლიოთი ვიხეკთ.
მერე ესაუხზობთ და გავუეთილებს
ვიმბურებთ სკოლაში არასდროს არ
ვაგვიანებთ. მასწავლებლის ყოველ
შეკითხვაზე ხელს ვეწვად და შინ
ხუთიანებით დატვირთული ვბრუნ-
დებით.

— ყველანი?— გაოცდა გივა.

— დიახ.

— ოთხიანს არაინდ არ ღლებს?

— არასოდეს. ეს ჩვეთთან ღიდ
სირცხელიად თვლება.

— შემდეგ რას აკეთებთ?— დანი-
ტერესდა გივა.

— ცოტა ხანს ვისვენებთ, ვსადი-
ლობთ და გავეითლებს ვსწავლობთ.
მერე წრეებში ვმეცადინებთ. მაგა-
ლითად, მე მათემატიკის წრეში ვარ.

— ბურთის როდისდა თამაშობთ?

— თავისუფლად დროს. — უპასუხა
ფრიალისანმა, — როცა ყველა საქმეს
შეიკრებთ.

— იცე იგი მაშინ, როდესაც ყვე-
ლას შეეძლება ბურთის გაბერვა,
ხოშ?

— სწორედ მაშინ, — გაიღიმა
ფრიალისანმა.

— სკოლის შენობაში არ შემიყვ-
ანთ?— ეკითხა გივამ.

— რატომაც არა, შევიდეთ.

ფრიალისანი წინ გაუძღო. გივამ
ვარსკვლავბიჭუნა ვანზე გაიხმო და
ჰკითხა:

— იცე, რას მეტურჩულებოდნენ
ბურთები?

ვარსკვლავბიჭუნამ ყველაფერი კა-
რგად იცოდა, მაგრამ გამოსაცდელად
მაინც უთხრა:

— არა, არ ვიცი.

გივამ ყოველივე დაწვრილებით
უამბო.

ონავერბასაც ეს უნდოდათ. ისინი
იქვე ღობის ძირას იყვნენ ჩასაფრ-

ბულნი და მათ განმარტოვებს უც
ლიდნენ. მისცივდნენ გიგასა და
ვარსკვლავებიქუხას და პირზე ხელო
დააფარეს. კუდიანმა ვარსკვლავმა
ბუმტები ზურგზე მოიკიდა, ერთი
გემრიელად ჩაიხიხითია და ონავართა
ქვეყნისაკენ გაუდგნენ გზას.

ფრიადოსანმა ბიჭებმა მხოლოდ
უყანასენლ ონავარსლა მოკერეს თვა-
ლი. „მდეგარი, მდეგარიო!“ — შესძა-
ხეს, თეთნაყთ რაკეტებზე შესხდნენ
და გამოეციდნენ, მაგრამ უკვე გვიან
იყო. ონავრები ღრუბლებს შეეფარა-
ნენ და ისე აურ-დაურებს კვალი, რომ
მეძებრია ძალიდა კი ვერ იპოვიდა.

— გაეზით, ბიჭუნებო? — მრავალ-
მნიშვნელოვანი ღიმილით იკითხა
კუდიანმა ვარსკვლავმა, — ხომ დაე-
პირდით, განანეთ-მეთქი?
განრისხებული ონავართმთავარი
უზარმაზარი კლდის პირას იდგა, უფ-
სკრულის უფრო ხაზას ჩაწყურებდა
და თან საათზე იყურებოდა. უფსკ-
რულიდან ოზვიარი და ორთქლი
ამოდიოდა. ტყვეების დანახვაზე მთა-
ვარს თვალები გაუბრწყინდა და კუ-
დიან ვარსკვლავს ხელით ანიშნა.
უფსკრულის პირთან გაეჩერებინათ
ორივენი; ონავრები მათ ათი ნაბიჯით
დაშორდნენ, მარჯვენა ხელის ცერსა
და საჩვენებელ თითზე რეზინენი ში-
ბიბეს და მასრი მავთულები ჩადეს
ისრებად. მთავარმა დაფლეთილი წა-
მოსასხამი მოხსნა, პაერში გააფრი-
ალა და დაიწყო:

— ოროსანთა ქვეყნის, ზარმაკათა
სამეფოსა და ონავართა სამთავროს
მშვიდობიანობა მოითხოვს, რომ გიგა,
როგორც მონალატი, მოშორებულ
იქნას ჩვენი ქვეყნებიდან!

— ამინ! — შესძახეს ონავრებმა,
რეზინენი დაჰიბეს და ბუმტებს ის-
რები დაუშინეს.

— რას შერებთო! — შეკვივრა გიგამ.
— ჩუმდ! — დაიღრიალა მთავარმა,
— დღის შემდეგ არავის არა აქვს
ნება, მაწოროს წყინს — თუ უწი-
ნდნა, მაწორის „შპარალაკა“ და
უკარნახოს — თუ გაყვეთილი არ იყოს.

— ამინ! — ონავრებმა რეზინენი
დაჰიბეს. ვაისმა გამსკლარი ბუმტების
ხმა.

— ბიჭებო, ბუმტებს ნუ მიხეთ-
ქავთ! ჩვევარდები, დავიბტრევი! —
ემუღარებოდა გიგა ონავრებს.

— დღის შემდეგ... — განაგრძო
მთავარმა, — არავის არა აქვს ნება,
მაწოროს მას ბურთი თამაშის ჩარს.
ყველა მისი მიწოდებული დასოს
მოწინააღმდეგე!

— ამინ!
— ყველა მისი დარტყმული ბურ-
თი ასცდეს მოწინააღმდეგის კარს!
აყდინოს თერთმეტმეტრიანი საჭა-
რბილქი!

— ამინ! — ღრიალებდნენ ონავრე-
ბი.

მთავარი არა ცხრებოდა:
— ყოველ საკონტროლო ნამუშე-
ვარზე შელანი გადაეხსნას! დააიწყე-
თუ ყველა სახეპირო და ყველა წესი!
— ამინ ამინ ამინ!

ამ სიტყვებთან ერთად უყანასენ-
ლი ბუმტიც გახეთქეს და გიგა, ონა-
ვართა ღრიანცელსა და ხარხარში,
უფსკრულში გადაეშვა. სუნთქვა შე-
ეკრა. ხმის ამოღება უნდოდა, მაგრამ
ეხა არ ემორჩილებოდა. უცებ, რაც
ბალი და ღონე ჰქონდა, შეკვივრა:

— მიშველეთ!
— ნუ გეშინია გიგა, მე შენთანა
ვარ! — გიგას ვარსკვლავებიქუნა ამო-
უდგა გვერდით.

— შენ რას მიშველი, კეთილო
ვარსკვლავებიქუნავ! შენ ხომ ვერ შე-
ძაჩერებო!

— ხედავ? — ვარსკვლავებიქუნამ
გიგა მათცნინე გაახედა. — დათუნა
მოზაჭაჭაბებს. აბა, სოსოვე, იქნებ
გიშველოს.

გიგას გაახსენდა დათუნასთან პირ-
ველი შეხვედრა, მაგრამ მაინც და-
უძახა:

— გამარჯობა, ძმობილო! ხელს
ვერ გამომიწვევი? ვერ გადამარჩივ?
დათუნას ძალიან შეეცოლა გიგა,
მაგრამ გაახსენდა მისთან პირველი
შეხვედრა და მიუგო:

— შენ რომ დედაჩემისათვის მი-
ცემული სიტყვა გამოტყინე!

— რა ეჭნა ახლა, რა?! — თქვა
თვალთვრელობიანმა გიგამ.

— აგერ დედამისიც! — წამოიძახა
ვარსკვლავებიქუნამ.

— დილო დათო, გამარჯობა! —
შორიდანვე დაუძახა გიგამ, — თუ

შეგიძლია, ხელი გამოიწიროდ, შემაჩერე და სიკვდილს ვაღამარჩინე!
— შენ რომ ჩემს შვილივს ქვრულ ბაცაკობას ასწავლე?— მიუთვო დიდმა ბათვმა.

გიგა საშინელი სისწრაფით ეშვებოდა ქვევით. ხსნა არ ჩანდა. უცერაოდ მის წინ სამყაროს მბრძანებელი გაჩნდა. გიგას ვაგებარდა და მუდარით შესძახა:

— ეჭვი, კეთილო მოხუტო, პატივეცემულო, მაპატიე მაშინდელი კადნიერება, თუ შეიძლება! ძალიან ვთხოვ, ხელი გამოიწიროდო. შემაჩერო და სიკვდილს ვაღამარჩინო.

— კარგი, ბიჭუნავ, — უპასუხა დიდმა მოხუტემ, — ისე მომმართავ, რომ უარს ვერ გეტყვი. მოდი აქ, ჩემს ხელზე მოთავსდი.

მოხუტემა ხელი გამოიწივითა და გიგა მის ხელისგულზე დაეშვა.

— გმადლობთ, ბაბუა!
— რა გვია, ბიჭუნავ?

— გიგა, გიგას შეძახან.
— შერე, აქ საიდან მოხვდი?
— კეთილო ბაბუა, — მიიჭრა მასთან ვარსკვლავივითა, — მე მოგიყვებოდა ვეკვლავდეს. გიგას ყო ძალიან ეჩქარება; ვთხოვთ, გამაგზავრო.

— ვიცო, ვიცო, — თქვა მოხუტემ დინჯად, — დედამიწიდან უკვე თანამგზავრები გაუშვეს გიგას საძებნელად. გესმით მათი ხმა?

შორიდან მართლაც ისმოდა თანამგზავრთა წყევტილი ძახილი: გი-გა, გი-გა, გი-გა!

— თანამგზავრთ დამაბრუნებთ შინ? — იცითხა გიგამ.

— ასეც შეიძლება — უპასუხა მოხუტემ, — მეგრამ მე მსურს პატივი

გვეც და ჩემი ხელით ჩავაჯობრილო შენს საწოლში,

— გმადლობთ, ბაბუა, გმადლობთ.

— აბა, ვაგწივითი! კარგად მომევიდე, არ ვაღმოდვარდე!

— ნახვამდის, გიგა! — დაუძახა ვარსკვლავივითა.

— ნახვამდის, ჩემო კეთილო მეგობარო, ნახვამდის!

მოხუტემა გიგა დედამიწისკენ წამოიყვანა. აი, უკვე გამოჩნდა გიგას ქალაქი, მშობლიური ქუჩა, საყვარელი ეზო და სახლი. გიგას სული ეღვროდა. ისე მივინატრა დედა, მამა, ახმა-ნახვები, რომ ვიდრე მოხუტე ფანჯარას შეაღებდა და საწოლზე მოათავსებდა, ისეკვა და... იატაკზე მოადინა ზოზოთანი.

— ვაი, ვაი! — შეპყვირა გიგამ და თავი დააქცია.

— რა იყო, შვილო! — შემოირიზინა ოთახში დედა.

— დედა, შენა ხარ?

— მთელ ღამეს ასე ვფოთავდი. რაო, ცუდი სიზმარი ნახე?

— არა, დედა, არა! მე სიზმარი არ მინახავს, ეს სიზმარი არ იყო! უი, — წამოიძახა გიგამ და ეტყერა შემოთვლიდა, — რომელი საათია?

— შეიძლება. ვერ ხედავ? — მამა საეჭარიმოდ ეშხადებდა.

გიგა სასწრაფოდ წამოხტა და მამას გვერდით ამოუდგა. რეპროდუქტორიდან უკვე ისმოდა: „... ნამიკით იარე ერთი, ორი ერთი, ორი“. გიგამ მამას აუწყო ფეხი, თან თვალებს იფშვინებდა. ვარჯიშის შემდეგ ტანი სველი ტილოთი დაიზილა და მაღიანად ისახუნდა. შემდეგ გაკვეთილებს მიუტყა. მაღელ სკოლაში წასვლის დროც მოვიდა.

უნდა გენახათ თამარ მასწავლებლის გახარებული სახე, როდესაც მის შეკითხვაზე — აბა, გაკვეთილს ვინ მოყვებო, — გიგამ პირველმა ასწია ხელი.

არაბული თქვა სწავლელი რომ შეტყობის თვის სწავლას საქმეში არ იყენებს, ემსკვეტება კაცს, რომელიც ნნავს და არა სთვს.

პრესტოვანელ ვინც წინ მიდის სწავლაში, მაგრამ უკან რჩება ზნელობა, ის უფრო უკან მიდის, ვიდრე წინ.

ვიღონი გუშინდელი დღის შეტყობების ანალიზით ჩვენ ვსწავლობთ შეტყობების თავიდან აცილებას დღესა და ხვალ.

ქალბენები თავის თავის მიმართ აღამიანი მკაცრი უნდა იყოს, თორემ წუხეში გადავშვება.

გლთიკი პლატონი ჩემი მეგობარია, სოკრატე ჩემი მეგობარია, მაგრამ ქვემარტება უკეთესი მეგობარია.

პლატონი სამშობლოს უფრო მეტი უფლებები აქვს, ვიდრე მშობლებს.

კ. სკლი კითხვა გონებისათვის იგივეა, რაც ვარჯიში სხეულისათვის.

ქ. ლაპეტიანი აღამიანს დიდად ხდის არა სიმაღლე და ფიზიკური ძალა, არამედ გონება.

ო. შვინიანი დროზე ნათქვამი ერთი საუკვდური ასეულ ქვებს გვიმზავლებს.

პ. ნეკრთელი ძარბულ ენას დიდი სიტყვის კონა აქვს. მისი ლექსიკონი ისე ვრცელია, რომ ბევრჯერ მთელი აზრი ერთს სიტყვაში მოთავსდება ხოლმე.

ღამი ჩვენი ქვეყანა

გახსოვს — ერთმანეთს წერილები მაღ-მაღლ მიეწეროთო — რომ მითხარო?

მე უკვე მოგწერე ერთი წერილი, მაგრამ პასუხი არ მიმიღია.

ძალიან ნაწყენი ვარ. ვიფიქრე: ალბათ, ახალბაში ახალი მეგობრები ჰყავს და მე აღარ ვახსოვარ-მეთქი... არა, მართლა ასე კი არ მიფიქრია... მე ვიცი შენი ამბავი — ჩემი წერილი რომ მიგელო, მაშინვე პასუხს მომწერდი... ალბათ, არ მიგიღია, ან იქნებ — შენი წერილი დაიკარგა, — რა ვიცი.

ისე კი... ძალიან დამწუფება გული, ის წერილი რომ არ გქონდეს მიღებული; იმდენი რაღაცეები მოგწერე!

კუჩხისი ძალიან მომწონს, კარგი სოფელია.. მე დღიურებს ვწერ და ინტერნატი წაგაკითხებ. აქ მე და ერთი გოგო დავმეგობრდით, — ლიანა ჰქვია, ჩვენი მეზობლად ცხოვრობს. დედამისი ფერმაში მუშაობს — მწველავია. გუშინ ლიანამ ფერმაში წამიყვანა, დედამისს ძროხების წველაში მოვეხმარეთ. ალბათ, გაგეცინება: შენ რა იცი ძროხის მოწველაში ელექტროწველა გაგიგონია? ჰოდა, ასე წველიან აქ ძროხებს — სპეციალური ელექტროსაწველებით. მაგრამ რძის კურქელს დარეცხვა ხომ უნდა წველის წინ ცურებს მობანა

ხომ უნდა რძეს ერთ ადგილზე მობანა ხომ უნდა — ყველაფერი ის მე და ლიანამ გავაკეთეთ.

სალამოს, სახლში რომ მივედით, ლიანას დედამ ჩურჩხლები გვაჭამა. ისე გემრიელი იყო — კინამა თითები შევატკვირე.

გიცი! ამ სოფელში იმდენი ლული...

(მოიცა, მოიცა, ბებო მეძახის, გავებუდ ერთი, — რა უნდა...)

ბებოს თონეში პური ჰქონდა ჩატული, ახლა ამოყარა და სახლში შემოვატანე. ვერ მოვითმინე და ერთ პურს ყუა წავატახე. უჰ, რა გემრიელი იყო!..

ჰო, იმას გეუბნებოდი: ამ სოფელში ბევრი ლულია; ხანდახან ვინატრებ — ნეტავ გიციც აქ იყოს-მეთქი; შენ ხომ ძალიან გიყვარს ლული! რომ წამოვალ — წამოვიღებ. ვაშლიც არის, მსხალიც, რომელი უფრო გიყვარს — ვაშლი თუ ლული?..

ახლა დილაა და კუჩხისის ტბაზე მზე ლილივებს. ცაში მოლადურები კურკურებენ. ჩვენი სახლი მაღლობზე დგას და აქედან გადახედვას არაფერი არ ჰობია.

აგერ, ლიანაც მოდის, — ბიბლიოთეკაში მივდივართ, რამე წასაკითხი წიგნი უნდა გამოვიტანო...

ამ წერილს რომ მიიღებ — პასუხი მაშინვე მომწერე.

წონაში არ მოიმატე?

ჰიონერული სალაითი: ვენერა ზალიფი.

21 ივლისი, 1963 წ.

ბივი ძნელად

სალამი, გიცი! როგორა ხარ, რას აკეთებ, როგორ შეეჩვიე მკაურობას, რა არის ახალი თქვენს ბანაკში — ყველაფერი ძალიან მაინტერესებს.

გეგმა

სალამი, ვენერა!

შენი პირველი წერილი არ მიმიღია. მეც გაბრაზებული ვიყავი: ჩვენ ხომ ასე შევთანხმდით — პირველად შენ უნდა გამოგვგზავნა...

აღდექი და მერე დღეს მაინც მოგწერე, — ჩვენი წერილები, ალბათ, გაბაში აცდა ერთმანეთს.

— შენი წერილიაო, რომ შითხარეს, — ძალიან გამიხარდა, — ამხანაგებსაც წაუფიქთბე.

— წონაში თუ მოიმატეო — მწერ. წონაში რა — აქ დასასვენებელი სახლი ხომ არ გვონია!..

გაქაყებით — იცოცხლე, ვკაყდე ბით. მე ყოველდღე ვვარჯიშობ ორძელზე. აქ გაიგვს, რომ ინტერნატის ჩემპიონი ვარ ტანვარჯიშში და ბიჭები აღმაცრად მიუყურებენ — ასე ერთი ციციქა რა ჩემპიონი უნდა იყოსო. აგერ, შეჯიბრება იქნება ბანაის პირველობაზე და ვნახოთ...

გუშინ სამხედრო თამაში გვქონდა. დიდი „ბრძოლები“ იყო, — სულ ოფლში გავიღვარეთ... მე მზვერვითა ათეულს ვმეთაურობდი... „მტრის“ სარაკეტო ნაწილის ადგილსამყოფელი აღმოვაჩინეთ და... დაცხეთ. მდინარე უნდა გადაგველახა. საქმე გაუჩნდათ სამხედრო ინჟინრებს, შესანგრებებს, მექავშირეებს. ჩვენები ლომებივით იბრძოდნენ. ბოლოს, სანირებსაც გაუჩნდათ საქმე...

მტერი წელში გავტეხეთ...

მეტი რა მოგწერო...

ვარ ზედავო — იწავს ქვეყანა: ახა, მოსხვით მდინარისკენ.

სალამოს, კოცონის დანთება გვიწოდოდა, მაგრამ ბანაის ხელმძღვანელებმა ნება არ დაგვრთეს, — დღე გვაქვს დანიშნული და მაშინ დავან-

თოთო. ეს მე არ მომწონს. ამდენი მზადება რად უნდა კოცონის დანთებას!.. მოგეხსიათება და — აგერ ღიჩხი, აგერ ახანთი და გათავდა, — იკითხე ლექსები, მოყუევი ზღაპრები, იმღერე, იცეკვე...

ფანტასტიკურ მოთხრობაზე კონკრუსი გამოაცხადეს ჩვენთან. სამი დღის ვადა მოგვეცეს. მეც დავწერე. გამარჯვებულები რომ დაასხეულეს — ჩემი გვარი არ უხსენებიათ. რა ეიცო, კარგად კი დავწერე და!.. თან წამოვიღებ და ჩვენი რაზმის კედლის გაზეთში გამოვაჭყევეთო...

მეტი რა მოგწერო! ჰო, მართლა, — აქ ერთი გოგოა, სულ შენა გგავს; საოცარი ისაა, რომ მასაც ვენერა ჰქვია, ოღონდ ცოტა მერტივარაა, — სულ მართაა და სულ რაღაცას ჩურჩულებს!.. მომიკითხე ლიანა.

სამახსოვრო სურათი

გივი მახარაძე, 3 აგვისტო, 1963 წ.

სისხამ დღით...

სალამი, გივი!

შენი წერილი მივიღე. ძალიან მეწყინა ჩემი პირველი წერილის დაკარგვა. მეწყინა და გამებარდა კიდევ: რომ მიველო და პასუხი არ მოგეწერა — ეს უფრო საწყენი იქნებოდა...

გუშინწინ მუშებს თვის დაბულულებაზე ვეხმარებოდი; ამ სოფლის გოგონაებს ძალიან უყვართ შრომა. კარგი პიონერები არიან... ლიანას გარდა, კიდევ ბევრ მათგანს დავუმეგობრდი. ერთი სიტყვით, ჩემი დღიურები ბევრი სანტრერესო ამბითაა სავსე.

ძალიან მომენატრა ჩვენი ინტერნატული მეგობრები: ლიანა კალანდაძე, ნახაბროლა სოლოვაჟ, ვალერი ცუტქირიძე, — ყველა, ყველა ახლა — მასწავლებლები?..

ამას წინათ, თელეთის საბჭოთა მეურნეობის სარწყავი სისტემა დავათვალიერეთ. — წყალი პირდაპირ მტკერიდან ამოუყვანიათ უზარმაზარი მიღებით. ხალხი ამბობს, — ახლა სამკერ შტრი მოსავალი მოვი, ვიღვე აქამდე მოდიოდაო.

თვალუწვდენ მინდვრებში. მძიმედ ირწყვია ჩაბაზებული პურის ყანა... მალე დაიწყება მკა.

წუხელ დედაჩემი დამესიზმრა მეცისფერ თეთმფრინავში ციკეტი და მალა ავიოდი. დედა იღვა და ხელს მიქნედა...

აღბო, იმიტომ დამესიზმრა, რომ ძალიან მენატრება დედა. მეტი რა მოგწერო.

ნახავდენ — ვენერა ზალიფი.

15 აგვისტო, 1963 წ.

გამარჯობა, ვენერა!

შენი არ იყოს, მეც მომენატრა ჩვენი ინტერნატი. ბანაკში ყოფნა მომწყინდა-მეთქი, ვერ ვიტყვი, მაგ-

რამ... ჩვენ ხომ უკვე მიეძვეკლასე-ღები ვართ; მიეძვეკლასე კი ფიზიკა გვეწყება. ალბათ, არც ერთი საგანი ისე არ შეყვარება, როგორც ფიზიკა. ფიზიკოსობა — ჩემი ოცნებაა!

ჩვენ უკვე დავანთეთ საბანაკო დღეებთან გამოსათხოვარი პიონერული კოცონი. ამაზე უფრო ღამაში და თვალწარმატატი ჩემს სიცოცხლეში არაფერი არ მინახავს...

კინალამ დამაფიწყდა: გუშინ რადიოს ეუსენდი უცებ — გოგი ჯაფარიძე! — მესმის და ყურებს არ ვუჭერებ. ჩვენი გოგი ხომ რაკაში ისვენებს; თურმე კოლმურნებს ეხმარება და ოცი შრომადღე გამოუ-

მუშაებია! როგორ გამებარდა — ვერ წარმოიდგენ.

მე რომ გოგოზე მოგწერე — მეტინარა-მეთქი — კომპოზიტორი ყოფილა: ჩვენი ბანაკის ორკესტრმა დღევანდელს მისი „გამოსათხოვარი მარში“ და ყველას ძალიან მოეწონა. მალე დავმშვიდობებით ჩვენს საყვარელ ბანაკს, ამ ზღაპრულ სიმწვავ-

თიხა შეატყერ — ისე გეპირ-
ილა კუზისურა ლეღო.

ნეს და სიხარულით გამოვეშურები გლანისაკენ, — ჩვენს მშობლოურ ინტერნატში.

გწერს გივი მახარაძე.

ბანაკის ჩემპიონი ტანჯაჩიშვი.

23 აგვისტო, 1963 წ.

მეც მოგებარა?

...მოპქრის მატარებელი ახალდაბი-
დან. ვაგონები საესეა სუფთა პერზე
გალაღებული ბედნიერი ბავშვების
ხალისიანი სიმღერებით...

შე ქართლის მინდვრებს დაიჩრე-
ბია და ისეთი გამომეტყველება აქვს -
თითქოს უხარია, რომ ამ ხეაგებ-
რავის მოყვანაში მასაც მიუძღვის
წვლილი.

მატარებელი მცხეთას გამოცდა...
გივიმ ფანჯრიდან გამოჰყო თავი და
სიხარულისაგან შესძახა:
— აგერ, გლდანიც!..

პატარა ავტობუსი სოფლის მოე-
დნენ გაჩერდა. არის ერთი ყაყაბი
და ხორცილი... ერთ გულს ერთმანეთ-
ზე ფეხებით ვადაბმული ორი მამალი
ინდურეტი ხერხინივით ვადაუქალა
მხარზე.

პამლორი... მწვანელი... ქათმები...
გოჭები... ლღვი — კუბისური ლღ-
ვი.

...მოხუცი ქალი ცქრილა გოგო-
ნას ხეხევა და კაბის კალთით ცრეშ-
ლიან თვალს იშტრალებს...

გოგონა ავტობუსისკენ გამოიბის;
ხელში ლღვით ხვსეკ კალათა უჭი-
რავს.

ეს გოგონა — ვენერაა.
ბებიამისი და ლიანა ხელს უქნე-
ვენ ავტობუსს, ვიღერ იგი თვალს არ
მიეფარა..

მოპქრის მატარებელი - ახალდაბი-
დან...

ჩამორბის ავტობუსი კუმისიდან...
ვენერა და გივი ერთმანეთს უახ-
ლოვდებიან.

გლდან... ინტერნატი... მეგობრე-
ბი... მასწავლებლები... პირველი გა-
კვეთილი, — აი, რით არის ახლა სა-
ესე მათი ოჯახები.

უკვე ერთი თვეა დაირეკა სკოლის
ზარი.

გლდანის № 1 სკოლა-ინტერნატ-
ში ამ ერთმა თვემ ახალი სიხარული
მოიტანა: დაიწერა პირველი ხუთთა-
ნები, ლაბორატორიებში აფუსფუს-
დნენ შეოცნებე პიონერები...

სკოლა-ინტერნატის ღირებურობი
— აკაცი წერეთელი, სასწავლო-საა-
ღმზრდელო ნაწილის გამგე — აკაცი
არჩვაძე, მასწავლებლები: ლამარა
ნინუა, კლარა ვაბენია, ზეინბე თაქ-
თაიშვილი, ლამარა ბაგვრაძე და
სხვები მშობლიურ ზრუნვას არ აე-
ლოებენ ბავშვებს, ყველაფერს აქე-
თებენ იმისათვის, რათა ცოდნასმოწ-
ყურებულ ახალგაზრდებს სწავლის
შესანიშნავი პირობები შეუქმნან.

1964 წელს კომკავშირისა და პიო-
ნერული ორგანიზაციისათვის ვლა-
დიმერ ილიას-ძე ლენინის სახელობის
მიკუთვნების 40 წელი სრულდება.
საკავშირო შეგობრებაში გამარჯვე-
ბული პიონერული რაზმების წარმო-
მადგენლებმა, რომლებიც წელს არ-
ტეტში ისვენებდნენ, თავიანთ თანა-
ტროლებს მოუწოდეს — პიონერული
რაზმების შეგობრება გაავრცელონ
მიმდინარე სასწავლო წელსაც. ეს შე-
გობრება სწორედ ამ მნიშვნელოვან
თარიღს მიეძღვნება.

უნდა გენახოთ, რა გახარებული
იყვნენ გლდანის სკოლა-ინტერნა-
ტის პიონერები, როცა ეს მიმართვა
წაიკითხეს პრესაში. მამნივე მოიწ-
ვიეს პიონერული რაზმებისკენ, რა-
პიონერებს მიმართვა გააცოც უფრო-
სმა პიონერებელმშობლებმა მალე
კახაბრიშვილმა; რაზმების თავმჯ-
დომარე — ვენერა ზალდუგი თანა-
ტროლებს ესაუბრა მომავალი მუშაო-
ბის გეგმებზე და სიტყვა დაამთავრა
მოწოდებით: „სამაგალითო სწავლი-
თა და შრომით ვასახელოთ ჩვენი
ინტერნატი, ჩვენი აღმზრდელები,
ჩვენი დიდი სამშობლო!“

...მზით სავსე საკლასო ოთახებში,
ცისფერ მერცხებზე სხედან ჩამალბა-
ზებული ნორჩები და დაბაბული ყუ-
რალღვებით უსმენენ აღმზრდელებს.

მათ უნდათ — ყველაფერი იცოდ-
ნენ, ყველაფერში კარგად ერკვეოდ-
ნენ. მათ იციან, რომ ამის მისაღწევად
საჭიროა ბეჭითად სწავლა.

მათი ოცნებაა — იაჩონ წინ, სულ
წინ, — სახელოვან გამარჯვებთა
გზით.

ბებია — კარბი წინაი.

და აი, 2 ოქტომბერს ისინი სიხა-
რულით დადგნენ პიონერული რაზ-
მების საკავშირო შეგობრების სტარ-
ტზე...

1964 წლის 19 მაისს კი — გამა-
რჯებულნი ვადაკვეთენ ამ შეგობ-
რების ფინიშს.
გამარჯვებულთა შორის იქნებია
ვენერაც და გივიც.

ფოტო ღამით იაკობაშვილისა

„— საღამო ვენერა! შე-
ნი არ იყოს — შეც მოიშე-
ნატარა ჩვენი ინტერნატი.“

ვერსიკი პეტრი

(დაბადების 150 წლისთავი)

დელაშიწის ზურგზე, ალბათ, არ არის აღმაშენი, რომელსაც არ გავგონოს „არგოლტოზა“ და „არგოვიატას“ ატეორის, გენიალური იტალიელი კომპოზიტორის ჯუსეპე ვერდის (1813—1901 წ.წ.) სახელი. მაგრამ ყველამ როდი იცის, რომ მუსიკის ამ კორიფეოს ცხოვრება წარუმატებლობით დაიწყო.

1833 წელს კონსერვატორიაში გამოცდები რომ ჩაახარა, ვერდიმ ახეთი პასუხი მიიღო: „სჯობს კონსერვატორიაზე ფიქრს თავი დანებოთ!“ ამგვარ პასუხს შეიძლო ხაზულაზოდ გაუტეხა გული სწავლას მოწყურებულმა ადამიანისათვის, მაგრამ, ვერდიმ გული არ გაატეხა და 1832-33 წლებში კერძო მასწავლებლობით განაგრძო მუსიკალური თან პატივით სახლში ორბიტის ღირსი-რისხი. ერთი წლის შემდეგ, მისი მასწავლებელი, შილანის ოპერის პრაფესორი ლავინია, ანტონიო ბარტოლის სწერდა (ანტონიო ბარტოლი ფინანსურად ეხმარებოდა ვერდის); „შემდეგ სტაბილური მალე იტალიის საბაზე ეწინა“.

აი, დაიწყო და დაიღა პირველი ოპერა—„ობერტო“. მისი წარმატება იმდენად იშვიათი იყო, რომ მდლანის ოპერის ანტონიოსთან მორიგდომ კონტრაქტი დადოთ იმხანად ჯერ კიდევ უცნობ ახალგაზრდა კომპოზიტორს. მაგრამ მომდევნო ოპერას წარმატება არა მკონია, მეტად, იგი ჩავარდა. ეს არც იყო გასაყვანი,—ვერდი ამ ოპერას ძალ-სწევლ პარიზში მიქნიადა, ერთი მხარეზე გამოყვალა ხელიდან ირის ზავდომ, გარდაიდგადა მუდღღღი. „მე მარტო ვიყავი... მარტო—იგონებს ვერდი,—მე იჯახე აღარ მქონდა... და ამ ჯოჯობებში იმუდღღღი ვიყავი, მეერა, მეერა კომპოზიტი ოპერა, რათა აღეწოდოთ გაღღღღღღღღები არ დაშრდვია“.

ვერდი სწავლას კონტრაქტს მორტოლიანია; მე დაკარგე ნახლის და აღარასოდეს არ ვიფიქრებ ოპე-

რაზე“. რამდენიმეხნის შემდეგ მორელი შემთხვევით ხვედბა ვერდის, დიდ დავადარბის შემდეგ, ხელში აჩერებს ახალ ღონარტოს და ეხვეწება ოპერის დაწერას. მეორე დღეს ვერდი ოპერაში ბრუნდბა და უკან მიიქვს წაუკითხავი ლობრეტო—ეს ჩემს ძალღონეს აღემატებოდა. მაგრამ მორელიმ ლობრეტო უკან დაუბრუნა და შედ ცხვარწინ მიუქვდა კარება.

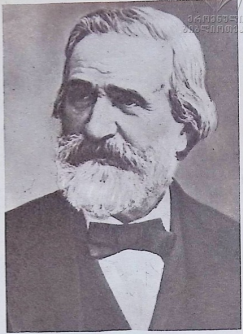
„რა შექნა? დაგბრუნდი შინ „ნახუქოთი“ („ნახუქოლანოსორი“) ჯიბეში. ჩავუჯექი ერთ დღე—დაიწერა ერთი სტროფა, მეორე დღეს—კიდევ სტროფა, შემდეგ ნოტა, მეორე—ფრაზა... და ახე, ნელ-ნელა დაიწერა ოპერა“.

„ნახუქოთი“ 1843 წელს დადგბს. ოპერას უარბაზარა წარმატება ხვდა. ამ ოპერას გამარჯვებამ ვერდი ცხოვრებას დაუბრუნა. მისი შემდგომი ოპერა სტროფულ-მეორეოქლო იყო. ეს შემთხვევით როდის მოხდა. იტალიელი ნახბი იმ დროს კვეყნის გერთიანებასთვის იბრძოდა და სასკვდრო-სახისოცბელი იწი მკონდა ავტორელი დამპყრობლობთან. ვერდის ოპერა თავი-სულულებასთვის ბრძოლის ნამდგვლი მიწა იყო.

1849 წელს დაიღა ოპერა „ლოუის მორელი“, რომელიც ახალი ეტაბი იყო ვერდის შემოქმედბაში. ოპერაში, ჩავრულ ადამიანთ ცხოვრება გაღმაცემული. დიდ გულ-წრფელბითაა ახსული უბრალო, მწიფელ ადამიანთა მიწარაფება და იბეტრებბი.

მის შემდეგ დაიწერა უკვადვი „არგოლტო“, „ბრუხადური“ და „კარავატა“.

კომპოზიტორს ტრიუმფალური წარმატება და... უღიღღი გაღმაცემა-მება მოუტეხა ოპერა „იადამ“. ეს ოპერა ეცეგობის მეფის შეკვეთით

დაიწერა და 1811 წელს ტრიუმფით დაიღადა კაიორბი, ხუდის არბის გაბსსთან დაკავებრბით. ამ დროს კულდა გერმანელი კომპოზიტორი ვანერის სახელი. მისი თავგანბსიცი-მლობ ვერდის უკეთესდენე, რომ „იადამ“ ვანერის მიბამგავია. აღმუფოთბული ვერდი ამის შემდეგ დიღბს ღულდა. „რისთვის ვერდი? იმისათვის, რომ კვლავ გაგვგონო, თითქოს მე ვანერის კვალს მთვეყვი-ბი? რა პატავია ორმეყო წლის სო-დგაწიბა მიბამგელობით დანაბე-რა კაცმა“.

მხოლოდ 16 წლის შემდეგ შედგა ფიკალიფურ-მუსიკალური დრამა-ს—„იტალიოს“ პრემიერა, რომელ-მაც დიდი ტრიუმფით ჩაიარა.

„გენიალური მოხუცი ვერდი,—ვერდა ჩიკაფსკი,—„იადამი“ და „იტალიოში“ ახალ გზას სახავს იტალიის მუსიკაში...“.

ვერდის სიცოცხლის უკანასკნელ ბინებამდე არ შეუწყვეტია წერა. 80 წლის ასაკში მან დაწერა ბრწყინ-ვადე კომიკური ოპერა „ფალსუფო“.

ბონბონის ვერდის ოპერები თითქმის 100 წელია იდგმება. ვერდის ოპერებში მღეროდნენ ჩვენი გა-მორიელი მხაბობებბი: სარაფიშვილი, კუმისაშვილი, ინაშვილი და ხხებბი.

აკაკი სანინიძე

ვაჭარი დავალი

(რეპოლიტიკური ცხოვრების მახორი)

სსრპ იორაგაპილი

დღეა რომ ვარდამეცვალა, მამაჩემმა მე და ჩემი და —
თამარი რუსეთიდან საქართველოში ჩამოგვიყვანა.

მძიმე მდგომარეობა იყო თბილისში. ცხოვრება ჭირდა.
კაცმა თუ რამე ძალიან საჭირო ხელობა არ იცოდა, სა-
შემოსო შოვნის იმედი — ტყუილი იყო.

შინშილი გველოდა. იმედი არსაიდან ჩანდა, თუ არ ჩავ-
თვლით იმას, რომ ჯერ კიდევ რუსეთში ყოფნის დროს, მა-
მისაგან შეიძლება გავიხილო: — ბათუმში, ერთ მეგობარ-
თან, რაღაც ქველმანები მაქვს მიბარებულიო.

რომ იტყვიან: „ჯერ სულ არ იყო მძირი, შიგ გაურჩის
წყალოო“ — სწორედ ისე დავემართა; მამა დააბატონეს.
მე და თამარი დავრჩით სრულიად უშეშედი, მახლობელი
და ვულწმინდაკვიარი არავინ არ გვეყავდა.

მამაჩემი რომ მიპყავდა, გავაძახებდა: — ნუ გეშინიათ,
მალე გამოვალო, — თან დაგვავარია, როგორ მოვეცეყოლი-
ყავით; თვის ბათუმელ მეგობართან წასაღები წერილი
დამიწერა და მიხიბრა: — „თუ მოახერხო, ჩიდი ბათუმში,
იქნებ რამე დარჩა ჩვენი ნივთებიდან, ჩამოიტანე და მო-
ინახერხო“.

თეგესმები წლის ხელნაწიერი ბუკი ვიყავი, მუშაობა

შემქმლო, მაგრამ შრომის ბირჯა უმუშევრებით იყო საყვ
და მე ვინ მომცემდა სამუშაოს...

როცა მამის დანატორავი ფული შემოგველია, მეტი რა
გზა მქონდა, — ბათუმში ჩავედი. მამაჩემის მეგობარი
გულბოილი შეგხვდა, მაგრამ კარგი ამბის მახარბელი
მაინც ვერ იყო: იმ არეულ დროში მისი ოჯახი რამდენ-
ჯერმე „გაეწმინდათ“ და ჩვენი ნივთებიც გაეყოლები-
ნათ...

მხოლოდ ერთი პატარა ხალიჩა დამახვედრა, რომელიც
სივრძით მეტრანახევარი თუ იქნებოდა, სივრძით კი—
ერთ მეტრს არ აღემატებოდა.

რას ვიხამდი... მადლობა გადავუხადე, წამოვიღე ხა-
ლიჩა და თბილისში ჩამოვედი.

თამარიც, მასავით კუსპარა, მამისეული ხალიჩა ძა-
ლიან მოეწონა და საწოლის წინ დაიდგინა.

ერთხელ, თამარიცს ლოგინი და ხალიჩა გამოემხვეურე-
ბინა.

ეზოში ხალიჩების შემსყიდველი ირანელი ვაჭარი შე-
მოსულიყო, ჩვენი ხალიჩა რომ დაენახა, ეკითხა: — ვისია
და ხომ არ გაქციდისო.

მეზობლებს ჩემი დისათვის დაეძახათ.

ჩემს დას გაგონილი ჰქონდა, რომ ყველაზე მტკიცე ვა-
ლუტა მამის თერქული ღირა იყო და ვაჭარისათვის ასი
თურქული ღირა მოეთხოვა.

— ამაღნ ფულს არ მომცემს და ჩამომხსენებო, —
უფერქო თამარიცს.

ირანელს ულაპარაკოდ ამოვიღო ასი ღირა და გაეწო-
დებინა ჩემი დისთვის:

— ინებეთ, ქალოშეილო! რაც ბრძანეთ, — ეს ფასი ნამ-
დელივდ ღირსო.

თამარი ასხტად დარჩენილიყო. ჯერ ეფერქა, მასხრად
მივდებსო და მკვახელ ეფერქა: — არ ვყრიდი, თავი დამანე-
ბეთ. ირანელი არ მომეგებოდა:

— ქალოშეილო, რა გეწყინათ? მე სერიოზულად გევაჭ-
რებით; თუ გეტოტავებთ — თქვით და მოვრიგდეთ.

თამარს ორმოცდაათი კიდევ წაემატებინა და ასორმოც-
დაათი ღირა მოეთხოვა. ირანელს ჯერ ეტოტმანა. ბოლოს
ამოვიღე ასორმოცდაათი ღირა...

ახლა კი თამარიც სულ დანებულიყო:
— არ ვყრიდი, არ ვიცო რა ღირს, ჩემი მამა მოვა და იმან
მოვცილოსო.

— დიდი საბოლოებით. ხვალ გეახლებით და, რაბან მა-
ტროს ვერ გადაგიწყვეტით, თქვენს მამს მოველაპარაკე-
ბით.

სალამდით, შინ რომ მივედი, გახარებულმა თამარიცმ
ყველაფერი მიამბო. არ დავუწერე...

მეორე დღის ირანელი ვაჭარი მოვიდა, მხარზე ერთი
ახალი ხალიჩა ჰქონდა გადაიდებული. ხალიჩა ქვაფენილ-
ზე დააჯდო, ვლავი წვერი თითებით ჩამოიფარცხა და
თავი დალა დაგვიკვია:

— თუ, ქალოშეილო, პირიბის თანახმად — გეახლებთ.
აღბათ, თქვენი მამს ეს არის... ძალიან კარგი, მოვრიგდეთ...

მე საქონლის კარგ მცოდნესავით დავეწერე თავი და ვუ-
საყვედურე:

— კი მაგრამ, როგორ შეიძლება, — ხუთას ღირად ღი-
რებულ ხალიჩაში გამოუქდებო ბავშვს ასორმოცდაათ
ღირას აძლევთ... განა, პატრონს ვაჭარს ეს ეცადებთ?

ირანელმა ორივე ხელი მოწინებით მკერძზე მიიღო,
თავი დაბლა დასარა და მაქაშა:

— უპატრონობისაგან ალპაშა დამიფაროს. საქონელი
თვით პატრონს დაეფსებინო... რაც ბრძანა, მეც ის შევა-
ძლიე. ახლა თქვენ თქვით, რა ღირს თქვენი საქონელი.

ალარ ვიცილი, რა მეთქვა; ხალიჩა რომ მჭირფასი იყო, ამაში კი დაერქმუნდი, მაგრამ რა ღირდა, — არ ვიცილი. უცებ გამასხინდა, რომ ვაჭირსთვის ნათქვამი მოხდა: ხალიჩა ხუთასი ლირა ღირს-მეთქი, — ისევ ეს ფასი გავუ-მეორე.

ვაჭარმა ცოტა ხანს უხმოდ მიყურა, მერე უბრუნდა ხელი ჩიოვო, საფუტე ამოიღო, გახსნა და გადათავალა ხუთასი თურქული ლირა.

კიდევ უფრო დავიბინე. ფული უკან დავებრუნე და ვე-თხარი: — ბორობი, მაგრამ ხვალამდ მაკალეთ, მოვიდეთ-რებ-მეთქი.

იჩაბელო გავკვირვებელი შემოიმუყურებდა და თავის ქენ-ვით მსავეღეროდოდა:

— აი, აი, აი, — ასე ვაჭრობა როგორ შეიძლება, ბატონო! ახლა ვივსა უნდა ციხობო?

ცოტა გამბარუნებულად კი წავეიდა; მე ერთი პირი შეე-შინდი კიდევ: ვაითუ აღარ დაბრუნდეს-მეთქი. მაგრამ სანამ თვალს მიეფარებოდა, ერთხელ კიდევ შემობრუნდა და დამიძახა:

— ჭკობით, ვისაც გინდათ, ხვალ ამ დროს გამოვივლი. გული ისევ საგულეში ჩამიდოდა. იმავე წუთს დატრიალ-დი, — მეზობლებს შევეხვეწე, — ესწავლებინათ, ვინ იყო ხალიჩების კარგი მცოდნე. ერთი კაცი მიმასწავლეს. მი-ვედი მასთან, ავეწერე ჩვენი ხალიჩა და ვკითხე: — რამ-დენი თურქული ლირა ეღირება-მეთქი.

— რა ეღირება? თუ კარგად არის შენახული — ასე, ათას ლირამდე შეიძლება მოგვცენ, — მითხრა თმებგადა-სლულიშმა, ჩია ტანის კაცმა.

საქონლისმცოდნეს მადლობა გადაუხადე და გახარე-ბულმა შინსაიქენ მოვკურსტლე.

აი, თორემ რაში ყოფილა საქმე!

მეორე დღეს, ვაჭარი დანიშნულ დროს მომადგა კარზე და, ჩვეულებრივად სალამ-ქალამის შემდეგ, „საეპრო მო-ლაპარაკება“ მესამედ განვახსლეთ.

ახლა უკვე მაგრად ვიღვით, — ჩემი საქონლის ფასი ვი-ცილი და ისე ადვილად აღარ მოგტყუებდებოდი. ამიტომაც ცოტა გაომადე შევედავე:

— ჩემი ხალიჩა ათასხუთას ლირად შეაფასეს. გნებავთ წაიღეთ, არა და — სხვას მივეცილი.

ვაჭარი მთლად დატყდა და თავაზიანად მომმართა:

— თქვენი საქონელია და, რა თქმა უნდა, ვისაც გნე-ბავთ, იმას მიჰყიდით; მაგრამ მე ხომ თქვენთვის ცუდი არაფერი მიკადრებია. პირიქით, რაც დააფასეთ, იმას გაა-ღვედით, ვაჭრობა ხომ არ დამიწყვია? ახლა ათასხუთას ლირას თხოულობთ? — კეთილი და პატიოსანი — თანახ-მა ვარ...

უხმოდ დაიწყო ფულის თვლა...

— მესამედ მოვსულვარ... ზარალიც რომ ენახო, მაინც მიმაქვს ეს ხალიჩა. სხვა რომ არა იყოს რა, თქვენი მრცხვენია, — ტყუილად გვევჭარა ამდენიო, — იტყუეთ... აჰა, ათასხუთასი ლირა!..

ის დღე და ის ღამე მე და თამარკომ სიხარულში გავა-ტარეთ. მეორე დღეს მამასთან შესავაზენი თუთუნი, მისი საყვარელი საქმელები ვიყიდეთ და გადასაცემად წვაე-დით. გზად იმ თმებგადასლული საქონლისმცოდნესთან შევიარე მადლობის გადასახსლად:

— ხალიჩა ათასხუთას ლირად გავყიდე, შენ კი ათას ლირად შეაფასე-მეთქი.

ის რომ მოისინა, თვალები გაუფართოვდა, ზეზე წამო-ტყა, ხელები მხრებში ჩამავლო და აღღვებულნი ხმით მკითხა:

— მართლა მაგ ფასად გაყიდე?

კი-თქო, რომ ვუთხარი. — ხელი მკრა, სკამზე გდ-ეშვა და:

— რა გიქნია, შე ღვთის გლახა... ხუთი ათასი ლირა ღირდა, გესმის? მუქთად მივიცია... ის ხალიჩა ერთ-ერთი უკვირფასესი ხალიჩათაგანია — სენე, რომელიც მუსულ-მანათ უმაღლეს სასულიერო პირს მეჩემთა ლოცვის დროს ფეხებზე უყვია ხოლმე. მაგ ფასში რამ გავაყიდინა!.. გადავიგვალა და მამ არის...

მივხვდი, რაშიც იყო საქმე: ადრე იმიტომ არ მითხრა ნა-მღვილო ფასი, რომ ეგოხა, ხალიჩას მასთან მივიტანდი. მაგრამ მე ამაზე ბევრი აღარ მიღარდია; სანამ მამა ცი-ხიდან გამოვიდოდა ან სამუშაოს ვიმოვნდი, იმ ფულით იოლად გავიძლიოდი და მეტერ არა მიწოდარა რა.

რა თქმა უნდა, საქონლისმცოდნისთვის მადლობა არ მითქვამს: — არც ეს ყოფილა პატიოსანი კაცი-მეთქი, — ვფიქრობდი გზაში...

ნანახები ბელა ბერტენიშვილისა

ლეღის ხმა

ილია ხოშბარია

ძველი სახლი ვინახულე,
სიხარულის ცრემლი მცვივია,
ისევე რიონს ვადასურებებს,
თითქოს კიდევ გამყინა.

შერჩენია კედელს ფანქრით
მინაწერი ჩემი გვარი,
მა, უზომო ქარი დააქრის,
მე რომ მახსოვს—იმდაგვარი.

დამინახა,—ამრიალდა,
აელგარდა ალუბალი,
რომლის ჩრდილშიც მე მიყვარდა
მოხუცებთან საუბარი.

კერას დღემდე შერჩენია
ძველი ცეცხლი—ძველი სიბოო...
აივნიდან დედაჩემის
დაძახებაც მესმის თითქოს...

ჯირითობა, — ანუ ჯირითის ტყორცნა, სპორტული თამაშობის ერთ-ერთი სახეა. ჯირითი გარკვეული ზომის ჯოხია. მისი სიგრძე 1-1,5 მეტრია, სიშხო — 2-3 სანტიმეტრი. ჯირითის ერთი ბოლო ოდნავ წაწყვეტილია, მეორე ბოლო კი — გადაკოკნილი (ნახ. 1). ჯირითის ასეთი მოყვანილობა ხელს უწყობს მის შორის და ზუსტად ტყორცნას. ზოგჯერ, ჯირითად ჩვეულებრივ სახრესაც იყენებენ.

ჯირითობა საქართველოში ფართოდ იყო გავრცელებული. იგი მოზარდების ფიზიკური წრთობისა და გართობის საშუალებას წარმოადგენდა. არსებობს მრავალი ხალხური ლექსი, სადაც შეტყებულა ჯირითში გამარჯვებულნი. საქართველოში მოტაცებულ და უცხოეთის ბაზრებზე გაყიდული ბავშვებიც კი, რომლებსაც შემდეგ მამულეებად ზრდიდნენ, არ იფიქრებდნენ ამ სანტერესო თამაშზე. მთავარი მოგზაურის — კარსტენ ნილსონის ვაგლოცემით, მამულეები ჯირითს

ტყორცნიდნენ საოცრად ზუსტად და ძალიან შორს, როგორც ქვეითად, ისე ცხენზე მჯდარი. ჯირითის ბელში დაჭერისა და ტყორცნის რამდენიმე წესი არსებობს. ერთ-ერთი მათგანია—ფშაული წესი: ჯირითი იღება მარჯვენა ხელის ცერსა და საჩვენებელ თითს შორის; ბოლო მიბჯენილია შუა თითზე. დანარჩენი ოთხი თითი მოხრილია (ნახ. 2). ტყორცნიან ადგილიდან გამობრ-

ნით (ტყორცნისას სხეულის მდგომარეობას დაევირდით მე-3 ნახატზე). აი, როგორ უკანებოდნენ ჯირითში ერთმანეთს ფშაული ბავშვები: სოფლის განაპირას, ვაყ ადგილას, შეიკრიბებოდა ხოლმე რამდენიმე ბავშვი. 30-40 ნაბიჯზე აღდგენენ ნიშანს:

ქვას ან რაიმე სხვა საგანს. ვისი ჯირითიც კერ მიადრევედა მოხამდე, იხდიდა ქულს და აგდებდა წინ.—რაც შე-

შის განმავლობაში ქულის მოხდა არ მოუწყვედა. არსებობს ჯირითის სვანური სახეობაც—„ლიკითალ“. მოთამაშენი

იყოფიან ორ ჯგუფად. მათ შორის მანძილი დაახლოებით 50 მეტრია. შუა ადგილზე ქოკია დაარკობილი და ზედ ქულისა ჩამოცმული. თუ მოწინააღმდეგეთა შორის მანძილი 100 მეტრამდე აღწევს, ჯოხზე ქულის ნაცვლად უფრო დიდი ზომის ნიშანს ჩამოიდებენ (ჩონხს ან სხვა რაიმეს). თამაში კენჭისყრით იწყება. ჯერ ერთი ჯგუფის მოთამაშენი ტყორცნიან ჯირითს, შემდეგ — მეორენი. გამარ-

ჯირითობა

იძლება შორს. შემდეგ, პირველი თვითონვე ტყორცნიდა ჯირითს. თუ ჯირითი მოხვდებოდა ქულს, — თამაში თავიდან იწყებოდა. გამარჯვებულად ითვლებოდა ის, ვისაც მთელი თამა-

ჯგუფულად ითვლება ის მხარე, რომელიც მეტჯერ მოახვედრებს. სვანეთში ჯირითის უმეტესად მიჯრია წარმოადგენს. მიჯრია—მონადირის ჯოხია.

რომელსაც ბოლოზე წაწვეტიებული რკინა აქვს ჩამოცმული და ჩვეულებრივ კონხე სამართალშია (ნახ. 4). ლილითადად ძირითადად მარჯვენა ხელით სრულდება (ნახ. 5, 6 და 7). ჭრილობის შეგრული ვარიანტი „ლოჯლითლის“ გართულებული ფორმა და ისინდს წაავსებს. აქ ჭრილობი 1-1,5 მეტრი სიგრძის ჭრია. ორ ჭრულად დაუფილი მოთამაშენი ერთმანეთისაგან 10-15 მეტრის დამოკიდებულდებიან. კენჭისყრის შემდეგ ერთ-ერთი ჭრული თამაშს იწყებს: წინ გამოდის მოთამაშე და მოწინააღმდეგის მხარეს ტყორცნის ჭირით. მოწინააღმდეგე იცილობენ, ჭირით ჰაერშივე დაიჭრონ. თუ დაიჭრა, მამის ტყორცნის მეორე მოთამაშე და ასე შემდეგ. თუ ჭირით რომელიმე მოთამაშეს მოხვდა, იგი მოწინააღმდეგის მხარეს

ტყვედ მიჰყავს. როცა ერთი ჭრული ტყორცნის ამთავრებს, თამაშს იწყებს მეორე ჭრული. გამარჯვებულად ითვლება ის ჭრული, რომელიც მეტ ტყვეს წაიყვას. როგორც აღვნიშნეთ, ჭირითობას, — თავისი ნაირ-ნაირი სახეობებით, — ფართოდ მისდევდა ქართველი ახალგაზრდობა, მაგრამ ამჟამად ეს ეროვნული თამაში მხოლოდ აქა-იქ გვხვდება. ჭირითობა, — როგორც მონაზრდი თაობის ფიზიკური აღზრდისა და სპორტული გართობის ერთ-ერთი საინტერესო სახეობა, უფრო მასობრივი უნდა გახდეს მთ უმეტეს, რომ იგი პორტუგალია ამჟამად მსოფლიოში გავრცელებული მუხის ტყორცნისა, რომელიც ოლიმპიური თამაშების პროგრამაში შე-
დის.

მახიდ პლიაზშილი

კეთილი ნების ქართველი

წივის გვირახს რომ ვაივ-ლით და დასავლეთ საქართველოში შედგამთ ფენს, იქვე, გვირახის პორტალიან შავი ობელისი დგას. ბავშვობაში ამ ობელისიქ და წივის გვირახზე არაერთხელ მომისმენია ერთი ღამაში ლეგენდა, რომელიც შემდგომ მეც ხშირად მიახმნია სხვებისათვის.

ლეგენდა ასეთია: „ეს ამხავი გასული საუკუნის დასასრულს მოხდა. სურამის მთაში, იმ დროისათვის მსოფლიოში ერთ-ერთ უტარქეს ქვირახი გაჰყავდა. სამუშაოები გვირახს ორივე მხრიდან წარმოებდა. მაგრამ შეხვედრა რატომღაც არ მოხდა. ამგვარად ხელმძღვანელი კვლავ და კვლავ ამოწმებდა, ანგარიშობდა, მაგრამ შეცდომის ვერ პოულობდა. (ბელსაწყუ, რომელიც ადამიანს გამოთვალაში შეიშველეთო და, მამინ არ არსებობდა)

ყველაფერი თავიდან უნდა დაწე-ბულიყო. მრავალი თვის შრომა, უამრავი თანხა წყალში იყრებოდა. სასოკარქველითა იწინებრა ამ შეცდომის გამო თავი მოკლა. რამდენიმე საათის შემდეგ, მშურდავებმა კლდის იქითა მხრიდან ხმაური გაიგონეს; ცოტაც და, გამოჩნდულ ნახვრეტში მუშამ გამოყო გამურული სახე. გამოჩნდა, რომ იწინების ბრალი არაფერი არ ყოფილა. დამანაშავი ხვეულა გამოდგა, რომელზედაც თურმე არასწორად იყო შეტრახეი აღნიშნული. მადლიერმა ადამიანებმა შემოხვევიით შეცდომის

მსხვირბლს, კეთილშობილ იწინერს ობელისიკ აუბეს“...

ამას წინათ კი თურქულმა „ჩანაღი-სილამ“ გამოაქვეყნა ამირკავკასიის რკინიგზის სამმართველოს უფროსის მოადგილის ნ. მირიანაშვილის ცნობა, სადაც ვკითხულობთ:

„სურამის გვირახის მშენებლობის უფროსი იყო იწინერი ფ. დ. რიძე-გსკი, რომელსაც ადრე სევასიოპოლის გვირახები ჰქონია გაუვალიო.

1888 წელს გვირახი ერთმანეთს შეხვდა. გვირახის დერეფნები საოცარი სიზუსტით დაემთხვენენ ერთმანეთს. ეს დღე დიდი ზეიმის დღე იყო. მშენებმა კომისიამ რიძეგსკის მადლობა გამოუცხადა.

თავიკეთელებობის ამხავი მოგონილია“.

მაშ რის აღსანიშნავად დადგეს ობელისიკი?

1888 წელს, ჭერ კიდევ დაუმთავრებელი გვირახი დაუთვლიერება იმპერატორ ალექსანდრე III. იმპერატორის ამ ვინიტიან დაკავშირებით კავკასიის მეფის ნაცვალს ბრძანება გაუცია, წივის გვირახის ერთ-ერთ შესასყლელში ობელისიკ დაედგათ.

მაშ საიდან გაჩნდა ეს ლეგენდა? იმ პერიოდში (1898-1906 წ.წ.), აღ-ბეშუს, 19-ქილომეტრიანი სიმეტრალის გვირახი გაჰყავდათ, შესაძლოა იქ, ან სადმე სხვაგან, მოხდა მსგავსი შემთხვევა. ხალხმა კი იგი წივის გვირახის მშენებლობას დაუკავშირა.

ზ. ლივაზაული

განმარტებანი

განმარტებები იმდენი ფილოლოგის
შეცნობისა კანდიდატი
პარლი თაპაწუზილი

დირეჟორი— მეფის ან მთავრის ცოლი. „მეფემან და დედოფალმან მიმიყვანეს შეილაღ მათა“. (რუსთველი) დედოფალიად იწოდება აგრეთვე ქვეყნის მმართველი ქალი (მაგალითად, თამარ მეფე).

ტყის დედოფალი, ანუ ალი,—ძველი ცრურწმენით, ულაშახისი, მიენე ზღაპრული არსებაა.

ძველად დედოფალი ერქვა პატარძალსაც...
ჭარბაჭვი დედოფალი ყველაზე ძლიერ ფიგურას — ლახიერს ჰქვია.

დაბოლოს, დედოფალია პატარა გოგონების თავ-შესაქცივი სათამაშოა.

დედოფალი მიღებულია დედა და უფალ სიტყვების შეერთებით: დედაუფალი. უფალი დღეს მხოლოდ კომპონიტიზმია: ჰირისუფალი, თავისუფალი, ხელისუფალი. უფალი ოდითვე დიქტონის სინონიმი იყო: „როდი მიიღო უფალმა ჩემი ვედრება, მეუქარა“. (ვაჟა)

„სულს უფალს აბარებსა“, იტყვიან მომაკვდავ ადამიანზე. ვარაღი ამისა, უფალი ნიშნავდა ბატონს, მბრძანებელს. „ჩვენთა უფალთა ამ მძიმე ამავას დამძიმებული გულისი ვაუწყებ“. (ივ. მაიაკოვი). სწორედ ამ გაგებით არის დედოფალი: დედაუფალი, ანუ ქალი მბრძანებელი, მეფე ქალი.

სიტყვა დედოფალი ასე მივიღეთ: ა და უ შეერწყა ერთმანეთს და მოგვცა ა ბგერა: დედაუფალი—დედოფალი.

ვარაღი ამისა, არსებობს ამ სიტყვის სხვა ფორმებიც: საბას დადასტურებული აქვს დედაუფალიც, სადაც მხოლოდ ა-ს ჩაგარდნა მომხდარა: დედაუფალი—დედაუფალი. დედოფალი-ს შემდგომ სახეცვლილებებს წარმოადგენს სენაური დედფალ, დედაფალი; პირველ შემთხვევაში ო ბმოვანი დავიწროებულია და ვ თანხმოვანად ქცეულია: დედაუფალი—დედფალ (შდრ. მაწონი—მაწვნის), შემდეგ კი ვ-ინიც დაკარგულია: დედაფალ.

ყვილაზე დიდი ცვლილება მაინც ჩანს დედოფალ ფორმაში, რომელსაც საბა დიდი თავადის ცოლის აღმნიშვნელად მიიჩნეს: დედაუფალი; აქედან—დედოფალი; შემდეგ დ თანხმოვნის ჩაგარდნით—დეოფალი და ბოლოს—ფო ბგერათაგამოღებისის იყო დ ქციებით—დეოფალი.

მეფეული— ისტორიულად არტანუჯელ-კლარჯული მთავრების სახელწოდებაა.

მამულთა—ძველად თანამდებობა იყო. „მხოლოდ, რითი განსხვავდებოდა მამულთა სხვა სახელისუფლო სახელისაგან, ან რად იყო იგი განსაკუთრებით არტა-

ნუჯელ-კლარჯ მთავრების სახელწოდება. არ ჩანს (ივ. ვაჟაშვილი).

მამულთა—ცი იხვევა ნაწარმოები, როგორც დედოფალი: მამულთა, ესე იგი კაცი მბრძანებელი, კაცი ბატონი. აუ ბგერათაგამოღების ოდ ქცივის შემდეგ უნდა მიველო მამოფალი, მაგრამ ო ბგერამ. ეტყობა, ვერ გასძლო კილი-ბაგისმიერი მ და ფ ბგერების მეზობლობაში და შემოვერა მამფალი. გარკვეულ ისტორიულ წყაროებში ვხვდებით მამულთა-ც (შდრ. დედოფალი).

პირველი— რიგითი რიცხვითი სახელი, ერთი-ს შესაბამისი. პირველია აგრეთვე ის, რაც ყველაზე წინ წყიფია, რაც ყველაზე ადრე არსებულია. „პირველი ბედი ბედაა, მეორე—მოგონილია“. (ანაბა). სულანს საბაც პირველს „უწინდელს, გინა უძულელს, გინა დასაბამს“ უწოდებს.

პირველი—რიგითის რიცხვით სახელეში თავისი ფორმით ცალკე დგას: მე-ორე, მე-სამე და მსგავს ფორმათა ანალოგიით, უნდა გვეჩინოდ მე-ერთე. მაგ-ვამ გვაქვს პირველი, თუმცა რთული შედგენილობის რიცხვით სახელეში ერთი ემხარება და მეორეც: ას-მე-ერთე და ას-პირველი.

პირველი ძალიან ჰგავს ინდო-ევროპულ შესაბამის სიტყვას (ლათინი. primus, რუს. перв-ий), მაგრამ მის საფუძვლად ქართული პირი უძველეს: პირ-ველი—პირისკენ მდგომი, წია მდგომი. ამ სიტყვის ასეთი წარმოება სხვაგანაც დასტურდება: მაგალითად, „წოვა-თუ-შერში პირი და პირველი, ხოლო სომხურში წინ და პირველი ერთი ფუძეებით გამოიხატება“. (ა. შანიძე).

მაშასადამე, უნდა გვეჩინოდ პირი-ელი. ელ სუფიქსის დართვამ გამოიწვია ო ბგერის ჩაგარდნა: პირელი, რისაც მოჰყვა რ-ს შემდეგ კილი-ბაგისმიერი ვ-ინის გაჩენა: პირველი და (შდრ. საკვირელი და საკვირაველი).

რეკლამა:
მოგვხარით, როგორც
სიტყვის მდიდრობა
ვაინტერესებთ.

ქვეყანაში

გუსიკი

ვაჟა შახსარიძე

მუსიკათმცოდნე, ფილოლოგი
მეცნიერებათა კანდიდატი

საქართველოს ტერიტორიაზე უხვადაა შემორჩენილი სხვადასხვა ფანტასტიკური ნაგებობა და ნიში. ზოგიერთ მათგანს ვეშაპის ფორმა აქვს, ზოგი — ორი, სამი და ოთხი ქვიშაგან აგებული შერობა; ასეთ ძეგლებს მეცაღალითი ჰქვია. მეცაღალითური კულტურის ცნობილი კერა ვოსნარის (მანგლისთან), რომელსაც ამირანის ეპოსში „ბროლის ქვა“ ეწოდება, და რომლის შესახებაც ბალში შემორჩენილია სიმღერა:

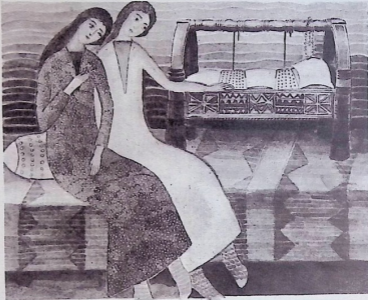
„სანადირო წამოვიდნენ ამირან და ძმანი მისნი, გადიარეს ცხრანი მთანი, შეათენი — ალგეთისნი; უცხო მთაში კოჭვი ნახეს ანაგები ბროლის ქვისი, ძმებმა გარს შემოუარეს, ვერა კპოვეს კარი მისი“...

ბოლოს, ამ ზღაპრული კოჭვის საიდუმლო კარი იქ იპოვეს, სადაც გარდირაუზე „შემან სხივი ტყურცნა მისი“. ასეთივე ციკლოპური ნაგებობისაა ლოღვათი ბედენის, ჩხიკვათა სამება“, სამშვილდე ქვაჭვარის ობერლისკები: ფარავის ტბის მიდამოებში. „მარიამ-ჭვარის“ — მანგლისთან; ვხვდებით წრიულ ქვებსაც (ანუ კრომლებებს), სადაც წარმართობის ხანაში მოლოცვლები იყრიდნენ თავს; აქვე იმართებოდა გალობა, რელიგიური სანახაობები, ანუ მისტერები. ახალმა რელიგიამ — ქრისტიანობამ, თავისი პირველი ტაძრები ამ სამლოცველო ადგილებში ააგო.

გაღმოსკვნი, ქრისტიანობის აღმოსავლეთ საქართველოს — იბერიის დედაქალაქ მცხეთაში ნინო კახალიკელი აგრცელებდა, ხოლო დასავლეთ საქართველოში — ანდრია მოცქულელი. ნინოს სახელთანაა დაკავშირებული „სეტიცხოველის“ ადრეული ტაძრის დაარსების ლეგენდა: მცხეთაში, იქ, სადაც „ჭვარის მონასტრია“, მდგარა წმიდა ნაქვი. ამ ფაქტის შესახებ საინტერესოდ მოგვიხსენებს ვასილ ბარნოვი თავის „არმენის მსხვერვალი“.

სადაც ამავედრა ალავერდია, როცა

შეგია, რომ მელოდიურად „წმინდა გიორგის“ სიმღერის ვარიანტი, „მკვე შინა“ და „ივე-ნანას“ ვარიანტები ერთმანეთთან ძალიან ახლოს ღვანის. უძველესი ისტორიული სიმღერებში დასაყურადღებოა ბრწყინვალე ჰიმნი ვახტანგ გორგასალზე: „ვახტანგ და მეფე და-უღმერთს უყვარდა და ციკმა და მოესმოდა რეკა და-ეილობუზზე ფეხი შეღდა და-ეღიღმა მთებმა და იწყეს ღრეკა და-ე“.

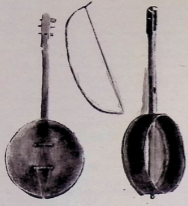
ორც ბერძენი ისტორიკოსი სტრაბონი მოუთხოვს, ყოფილა „მის ტაძარი“.

ახალი რელიგია ცხვლითა და მახვილით ვრცელდებოდა საქართველოში. ვინც წინააღმდეგობას გაუწევდა, როგორც ქართული საისტორიო წყაროს „ქართლის ცხოვრება“ მოგვითხრობს, სასტიკად სჯიდნენ. უფრო მეტიც, ქრისტიანობამ წარმართული ეპოქის საუკულო მელოდები აიღო და თავისი რელიგიის აგიტაციისათვის ტექსტები შეუცვალა. ასეთი სახეცვლილი უძველესი რელიგიური საგალობლებია: ჭონა, ალლო, ციკლი წმინდა გიორგის, შვის ღვთაება ბარბარეს, ამინდის ღვთაება ლაზარეს შესახებ, ღმერთ-ღმერთი, თერლობა — დღისსწრული, ბატონო, ქვაჩის წინასა და სხვა მრავალი. აღსანი-

ებს „და“ დამახასიათებელია უძველესი ქართული წინააღმდეგების კონსტიტუციისათვის და მან თავისი განკარგებული სახე ჰპოვა, როგორც პაუზალური ფუნქციის მატარებელი, შოთას „ვეფხისტყაოსანში“.

უძველესი ტაძრები: IV საუკუნის: ნეკრესის, გრემის, ანჩისხატის; V საუკუნის: სამშვილდის სიონი, უჯარმის, ჩელოას, ნიჭოზის, ხორნაბუჯის. უძველესი სასწავლო კერები: ბოლნისის ტაძარი, ზეგანის, მატანის ცხრაკარა, ძველი შუამის; ამ სკოლებში პრაქტიკულად ასწავლდნენ ხელსაქმეს, ჭუმანიტარულ საგნებს და მუსიკას.

რელიგიური ტექსტებს, ძველ ტრადიციის მიხედვით, რეჩიტატიულად იმ მელიოდებშია მოწოდებული (რეჩიტატივია ტექსტის

ბუნჩი

ნახევრად სიმღერით შესრულება, სადაც უპირატესობა ტექსტს ენიჭება და მასზეა შედგენილი დაკვეთილი ბარელები, სიმღერაში კი, პირბით). თვით ტაძრის არქიტექტურა ავსტრიაკურ კანონებს, მხოვანებისათვის ზღვსაყრელ ნაგებობაა შექმნის მუყარებოდა.

ტაძრის შიგნით, იქ, სადაც ლიტურგია, ანუ ღვთისმსახურება სრულდებოდა, სკენ ამაღლებული იყო, ე. ი. ტაძრის შენობაში უკვე არის თვარტალური სანახაობისათვის ჩანახაბის საბით მოცემული სკენა, სადაც მე-14—18 საუკუნეებში, დასავლეთ ეგრისის ტაძრებში, იმართებოდა რელიგიური ხასიათის მხატვრობები, ანუ სანახაობითი სპექტაკლები. ამით ისინი უფრო მეტ ზეგავლენას ახდენდნენ მლოცველთა რწმენაზე. კიდევ უფრო შორს წავიდა ქრისტიანული რელიგიის პროპაგანდა; საქართველოს სინამდვილეში იგი დღესაც შირდა ეროვნული არსებობის საყრდისს, წარმოიშვა ლიტერატურულ-ჰიმნოგრაფიული ეანრი

„მარტილოლოგია“, სადაც გადმოცემულია მორწმუნეთა მიერ რელიგიისადმი თავის შეწირვის ამბები. ასეთია „შუშნიისი“ წამება“, „ცხრა ძმა კოლაელთა წამება“, „კონსტანტინე კახის წამება“, „აბო თბილელის წამება“ და სხვა. „აბო თბილელის წამება“ IV თავი „ქება წმიდა მოწინისაი ჰაბოსი“ ითვლება ქართული ჰიმნოგრაფიის პირველ ძეგლად. „წამებასთან“ ერთად ჩამოყალიბდა მეორე ლიტერატურული ეანრი — „საადმწინებლო“, რომელიც მოგვითხრობს ტაძრების აშენებისა და ამწველებელთა ისტორიას. ამ ეანრის ბრწყინვალე ძეგლებია: ვიოჩვი მერჩულის — „გრიგოლ სამხედლის ცხოვრება“ და ბასილ ზარზმელის — „სერაპიონ ზარზმელის ცხოვრება“. VII—IX საუკუნეებში საქართველოში იწყება სირიიდან ჩამოსულ მოღვაწეთა სემონასტრო საქმიანობა. ეს მოღვაწეებია შიო მღვიმელი, დავით გარეჯელი, იოანე ზედაზნელი, აბიბონ ნეტარესელი და სხვ. მცხეთის მონასტრომ აღდგომიერგმა მოსახლობამ აიძულა იგი, გარეჯის უღანასი შეეზუნოდა და იქ აეგო მონასტერი).

ამ პერიოდში იწყება მსოფლიო მნიშვნელობის ქართული კულტურის კერების აგება. როგორც ცნობილია, ასეთი კულტურის კერა იყო კოლხეთში, სადაც რიტორიკის შესწავლად თვით ბერძენებიც კი ჩამოდიოდნენ.

ქართულ მეტრეტიკეებზე, რომელიც დიკოსთან ერთად თეატრალურ გამოშსახელობასაც მოიცავს, უძველესი ტრადიციები აქვს.

V საუკუნის სირიულ წყაროში 73 ჩამოთვლილ ერთგან, 15 ერია წერაკითხვის მცოდნე, აქედან საქართველოს სამი კოთხეა დასახელებული: აღმოსავლეთი, დასავლეთი და ცაო. ქართველები ითვლებოდნენ მაღალცივილიზებულ ერად, ქართული საგალობლების სტრუქტურა ეყურებოდა ხალხურ სამშინას სიმღერას, მხოლოდ იმ განსხვავებით, რომ ქართულ სამშინას ხალხურ სიმღერებში წამუყვანია მეორე მხა, ხოლო საეკლესიო ქართულ საგალობლებში პირველი მხაა მთავარი. ქართულ საგალობლებს — ხალხურისაგან განსხვავებით — მუსიკალური პერაფორმაციის დასასრულში აქვს სპეციფიური, დაკანონებული აკორდული თანმშობლობა (რომელთაც მუსიკაში კადანსები ეწოდება), კოლოები უფრო ნაკლებად იცვლებიან, არ ახასიათებთ რიტმომეტრიული მშინის ცვლემადობა, მუსიკალური ფორმა, ანუ საგალობელთა სტრუქტურა წინასწარ შემუშავებული და დაკანონებული კონსტრუქციით არის წარმოდგენილი, რომელიც ეჭვემდებარება ცხრა ლიტერატურულ (ანუ ღვთისმსახურების) კანონს.

ქართული საგალობლები, თარგმნილიც და ორიგინალურიც, შემდეგ ეკლესია: 1. პროზაული, 2. ლექსური, — ორგვარი სახისა, ერთია კლასიკური იამბი, მეორე — თავისუფალი ლექსი, სადაც მარცვალთა რაოდენობა ნებისმიერია. 3. გამოიყენება ორივე ფორმა: პროზაულიც და ლექსურიც, ოღონდ იგი ეჭვემდებარება აკროსტიკის.

კლასიკური იამბი ზუთოსტიქონიანი, სადაც მარცვალთა სავთრო რაოდენობა უდრის სამოცს, თვითეულ სტრიქონში მარცვალთა რაოდენობა თორმეტია, რომელიც იყოფა 5 + 7-ზე. ზუთივე სტრიქონი ეყო-

„როსკვ“

1914 წლის სექტემბერში ჩამოყალიბდა რუსეთის ტელეგრაფის სააგენტო „Рос-ტელ-გრაფი-ე აგენტ-სო“, რომელიც საბჭოთა პრესას ამარაგებდა ჩვენი და საზღვარგარეთის ქვეყნების პოლიტიკური, სამეურნეო და კულტურული ცხოვრების ამსახველი მასალებით.

„Рос-ტელ-გრაფი-ე აგენტ-სო“-მ თავის დროზე დიდი როლი შეასრულა ჩვენი ქვეყნის მშრომელი

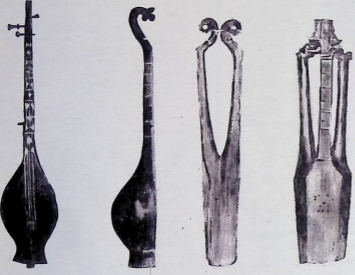
მსახურის პოლიტიკური განათლებისა და კულტურის ამაღლების საქმეში. 1919 წლის ოქტომბერში, რუსეთის ტელეგრაფის სააგენტოში მუშაობა დაიწყო ვლადიმერ მაიაკოვსკიმ. სააგენტოს „სატირის ფუნაქიაში“ მაიაკოვსკიმ გრანდიოზული მუშაობა გასწია. მისი ტექსტები და ნახატები დაზავარიფით სცემდა და

ანადგურებდა უცხოელ ინტერვენტებსა და კონტრერევოლუციონერებს. მარტის მან, 1200 „ფანჯარისათვის“ გააკეთა ლექსური ტექსტი და დაახლო 400 სატირული პლაკატი. აღსანიშნავია, რომ ყოველ „ფანჯარაში“ თავსდებოდა ოთხიდან თორმეტ პლაკატად. „სატირის ფუნჯისი“ მომხსახურე პერსონლის სამუშაოს 80%

დბა მუხლი, სტრიქონს თორმეტ მარცვალს — „შეტუება“. იაბურ ლექსში ვხვდებით მარტივი რიტმის ჩანასახებს, რომელმაც რიტმული საფუძველი მოუწადა XII-XIII საუკუნის ქართულ კლასიკურ პოეზიას. ქართულ საგალობლებში აკროსტიხი სხვადასხვა ფორმასა: 1. დასაწყისი ასოებით გადმოცემულია სახელწოდება აბო, გრიგოლი, ალგოლო და ა. შ. 2. ბოლოკოდური: ხალც იგივე საკუთარი სახელები ბოლო ასოებით არის წარმოდგენილი; 3. დასაწყისი და ბოლო ასოები ჰქმნიან აკროსტიხებს; 4. აკროსტიხი იწყება წინადადებით შუაში და ბოლოსაკენ ვადაღის. მიწნები შინაარსის მიხედვით შემ-

დეგი სახისა: კვირის შვიდი დღისათვის განკუთვნილი, დღესასწაულები, წმიდანთა მოხსენიების. თვით მიწნის სტრუქტურა ნაწილებით მდგრაა; ამავე მიუთითებს ტერმინი „მელოდია“; „მელოს“ ბერძნულად ნიშნავს ნაწილს, „მოდოს“ — სიმღერას. შვიდი დღის შესასრულებელ საგალობლებს ეწოდება „ოქტოხოსია“. ეს სიტყვა ჩამოაყალიბა VIII საუკუნის ცნობილმა ბერქენმა ჰიმნოგრაფმა იოანე დამასკელმა. საქართველოში ოქტოხოსიის სისტემის პირველი ძეგლები X საუკუნის გუთვანის ოქტოხოსის ყოველი ხმა დაკანონებული მელოდური ფორმითა, ხალც სტრუქტურულად გამოყოფა: საწყისი, შუა და

ფინალური ნაწილები. ნაწილთა რაოდენობა ხუთსაც აღწევს, ეს ნაწილები ერთმანეთთან არიან დაკავშირებული და მუსიკალური განვითარების კულმინაცია ერთნაირად არის გამოვარაზებული. ნაწილებში გამოირჩევა შოკარი ბგერები და დაკანონებულია აგრეთვე ფინალური ბგერები. მელოდური საფუძველი მოცემულია მუსიკალურ-ლიტერატურულ ფორმით, რომელსაც ბერძნულად იშრამსი და ქართულად სქლისპირი ეწოდება. სქლისპირის მანგვე იგალობება უფრო პატარა ერთეულები: დადებლები. ქართულში კვირა დღის საგალობლებს ეწოდება „ხმანი“, ხოლო ორშაბათიდან—შაბათამდე საგალობლებს — „გუერდნი“. წიგნი, რომელშიც მოთავსებულია საეკლესიო მოღვაწეთა საგალობლები, ცნობილია „თოუფის“ სახელწოდებით. მიწნების კრებულს ეწოდება „იადგარი“ (ნიშნავს სამახსოვროს), მუსიკალური კილოს ძველ ქართულში ეწოდება „აეპი“, რეჩიტატიულ შესრულებას კი—„წართქმით“ შესრულება. VII-IX საუკუნიდან თხილისის ტრიტორიაზე, ამირკაკეპისის ხალხებთან ერთად, მრავალი არაბი და სპარსი საზღობდა; ის ბაიათური სტილი სიმღერისა, აღმოსავლური ინსტრუმენტული მუსიკალური შემსრულებელი ტრადიციები, რომელთაც გზა გააკაფეს უმთავრესად დაბალ ფენებში, ამ შორეულ ეპოქას უნდა ეკუთვნოდეს. ამ ხალხურმა ინსტრუმენტულმა მუსიკამ, როგორც შემდეგ დავინახავთ, თავისებურ განვითარებას მიაღწია XII-XIII საუკუნეებში — საერო პოეზიისა და ხელოვნების აყვავების პერიოდში.

ბურული ჩინჯური

ორმაგი ფანდური

სამმაგი ფანდური

ნახატები ბელა ბარამიძე-შვილისა

მარტო მთავრებსაც გააკეთა. 1935 წლის იანვარში „Роста“ გაუქმდა და მიხილურები გააღეს „ТАСС“-ს (Телеграфное агентство Советского Союза) — „საქედის“ (სახელო კავშირის დებეშაა სააგენტო). საქედის და რესპუბლიკური დებეშაა სააგენტოები (სხვაТА—ბელორუსიის დებეშაა სააგენტო, ГрузТАГ—საქარ-

თვლის დებეშაა სააგენტო და სხვ.) პრესას, რადიოს, ტელევიზიის აპარატებს სახელო კავშირისა და სასაზღვარგარეთის კავშირების პოლიტიკური, სამედიცინო და კულტურული ცხოვრების ამსახველი მასალებით. ТАСС-ს სასაზღვარგარეთის თითქმის ყველა დიდ ქალაქში (წილ-ორ რკში, დონდონში, შერლანში, გენაში, პრაღაში და სხვ.),

აქვს თავისი განყოფილებები და აგრეთვე კორესპონდენტთა პუნქტები (პარიზში, ათენში, დელში, ჯაკარტაში, კაიროში, მონტევიდეოში, ბუენოს-აირსში და სხვ.), რომელთაგანც დებეშობს კორესპონდენტობებს და გზავნის ჩვენი ქვეყნის ყველა სააგენტოში. ხშირად მოგვხმენათ რადიოთი, — „გად მოცემთ

საქედის განცხადებას“, ან კიდევ: — „მოისმინეთ საქედის ცნობა“; ანდა, ათვლიერები გავსებ, — დავანტერხებთ რომელიმე წერილმა, — გადაიკითხეთ და, იქ ხალც ავტორის გვანა უნდა ეწეროს, — წერია — „საქედის“, ან „საქედის“. ეს იმას ნიშნავს, რომ მასალა რედაქციის მიერ დასაკავშიროს ან რესპუბლიკურმა დებეშაა სააგენტო.

თავმოკრა ბატონი

სამხელა ფანტასტიკაა ლომებზე მონადირეთა ნამებოში! ეს აღმანიები იმდენაირ სამეცნობო-სასიკოცლო ბრძოლებზე მოკითხრობენ, რომ ყოვლის შემძლე გმირებად წარმოიდგენენ თავს. სინამდვილეში კი — ყოველ მათგანს დიდი-დიდი ორიოდ ლომთან თუ ჰქონია ბრძოლა.

საერთოდ, ლომს უფრო ეშინია აღამიანის, ვიდრე აღამიანს— მისი, ცხადია, არის გამონაკლისიც: ძლიერ საშუაა მშვიერი ლომი, მასზე უფრო საშიში—დაჭრილი, ხოლო ლომები, რომელთაც აღამიანის ბორკი უკმაწინათ, საშუაზე საშიშინი არიან. როგორც ხედავთ, ლომებზე ნადირბაა ცეცხლთან თამაშია. ზოგერთი აღმელებში ლომი თვითონ ნადირბობს აღამიანზე. აფრიკაში არის ზანგების სოფელი, რომლის მოსახლეობა ლომების წყალობით კატასტროფულად აღებულნი, მტაცებლები მთურად დგებულად შედიან ქოხებში.

მე ყოველთვის წინააღმდეგე ვიყავი, რომ ეს ლამაზი ცხოველი მხოლოდ აღმელების გულისათვის მოეცლა კაცს. ვინ მითვლის, რამდენჯერ უმჯდარეა რემს საფარში და საათობით დღურბინდით მიღვებებია თვალი ლომების მთელი ოჯახისათვის. მიწახავს პატარა ბოყვერბის უდარღელი თამაში და ტორბილის სროლით კი არასოდეს არ მისერა მათთვის. როდესაც ამ ამბებს ყური მოჰქარა ფრანგმა მხატვარმა შორიკ პატემ, რომელიც აფრიკაში მახლდა, პირდაპირ ეცხადებდა ამფელ, ლამის იყო სული გასქარა,—ისე უნდოდა თავიანთ სტიქიაში ენახა ლომები და დაეხატა.

რადღაც ვიხამდი. ერთ დღეს ნავი დაეჭირავეთ და ათი კაცი გზას გაუღდექით. რამდენიმე კილომეტრი დინებობის საწინააღმდეგოდ ვიცურეთ და ერთი მოხეტარებულ ადგილი მოვახებთ ბანაკისათვის. ზანგი გამყოლები ისეთი ადგილებიდან იყვნენ, სადაც ლომები არ იყის. ამიტომ მათ დასამშვიდებლად მთელი ლამე ფარნები მენთო: არაფერს ისე არ უფრთხის ლომი, როგორც ცეცხლის შუქს. გათენებების ფეხით განვაგვრეთ გზა. გზაში საოცარ სანახაობას წა-

ქაქსი. კიათურის მიდამოების აღწერისას, ცნობილი ქართული გეოგრაფი ვახუშტი მოგვითხრობს: „... დასავლეთ არს ციხე კაცხისა, მთის ძირად, კლდესა ზედა, მაგარი. ციხის აღმოსავლეთ არს კლდე. ხრამსა შინა არს კლდე აყვანილი, ვითარცა სვეტი, ფრიალ მაღალი. მის კლდის თხემზედ არს ცელსისა მცირე, არამედ ვერლარა ადვალს კაცი, არცა უწყვიან ხელთეგნება აღსღვისა“.

როგორც ვახუშტი აღნიშნავს, ეს უცნაური კლდე სვეტივით არის აღმართული. ამ კლდის სახელწოდება კაცხი უკავშირდება სვანურ სიტყვას კაცხს, რაც „წვეროს“, „თხემს“ ნიშნავს. ეს სახელი სვანეთშიც ჰქვია ერთ-ერთ სოფელს ფარის თემში.

საქანი — ჰქვია არგვეთის მეზობელ, სოფელს, სადაც იზრდებოდა გლეხის ოჯახში გაძიადებული პატარა აკაკი. ამ სოფლის სახელი ნაწარმოებია ხა თავსართთა და ე ბოლოსართით, ისევე როგორც სა-ნიორ-უ, სა-იბ-მე, სა-ბუ-უ და ბერბი სხვა. მაგრამ რა სიტყვისაგან მივიღეთ სხვანე? სიტყვა ვანი ძველ ქართულში ნიშნავდა „ბინას“, „სახლ-კარს“, „სადგომს“, „დავანება ნიშნავდა აღამიანებსა“, ხოლო სავანე იქნებოდა დასახლებული ადგილი, სასტუმრო, დიდ საქაივანო ვზეზზე ლამის ვასათევი ქარვასლა ანუ სადგურო.

სხვათა შორის, ამავე სიტყვისაგან ბერბი სხვა ქართული გეოგრაფიული სახელიც არის ნაწარმოები; მაგალითად, ვანი ჰქვია ერთ-ერთ დაბას და რამდენიმე სოფელს სხვადასხვა რაიონში; თელავის ახლოს არის სოფელი ვანაო, ხოლო თეთრიწყაროს რაიონში—სოფელი ვანეთა. ვარდა ამისა, ცნობილია კიდევ ვანსქელი, ვანისქალა, ვანისუბანი და სხე.

საქანი — ზემო იმერეთის ერთ-ერთი სოფლის სახელია. ეს სახელი ისევეა წარმოქმნილი, როგორც სა-ქართელი, სა-მგერელი, სა-გურამო და სხვანი. მაგრამ რას ნიშნავს თვითონ ვანი? ზანი ძველდ მეგრელისა და სამეგრელოს აღმნიშვნელი სიტყვა ყოფილა და ამ ნიშნელობით დღესაც იხმარება სვანეთში. ამრიგად, სა-ვანი იგეგვა, რაც „სამეგრელი“.

რატომ დერქვა ასეთი სახელი ზემო იმერეთის სოფელს? როგორც ისტორიული წყაროებით ირკვევა, აქ გადიოდა სწორედ ძველი ეგრისისა (სამეგრელი) და ქართლის სამეფოთა საზღვარი, აქედან დასავლეთით იწყებოდა სამეგრელო.

ვანი—უფისაგან არის მიღებული აგრეთვე სხვა გეოგრაფიული სახელებიც: ვანათი, ვანა, ვანაკარი.

რედაქცია:

მოგაზრდით, რომელი გეოგრაფიული სახელის წარმოშობის ისტორია მიინტერესებთ.

გაზეტდება. იხ. „სოხრია“ №16 9, 10.

ვაწვდით: ციკაბო კლდის კედლები უზარმაზარი ლომი გაწოლილიყო და დარბაისლურად გასცქეროდა სივრცეს. მის ახლოს, გვერდულად მიწას, გაიზნებოდა ორი ძე. იქვე ორი ბოკვერი თამაშობდა.

მორიცი დაფათურდა; ვეგებრთელა ქოლგა გაშალა (ქოლგას თალი მოძრავე ჰქონდა, ფოლადის ზამბარა ნებისმიერ მიმართულებას აძლევდა თასს), გამართა მოღობრტი. სავლე სკამზე მოეწყო და მუშაობაში ჩაეგდო. შე ბუჩქის ძირას მოვიკასათე და აქედან გავეყურებდი ლომებს. ბოკვერები გორაობდნენ და დედის ძელს ეთამაშებოდნენ. დედა აქეთ-იქით აბრუნებდა ვეგებრთელა თავს. ხან ერთს ლოკავდა, ხან — შორებს. მაღე, ბოკვერები დედას ჩახებტნენ და დაიძინეს.

შე თანდათან მაღლა მიიწვედა. მორიცი ხატავდა. მომშივდა. მომაგონდა, რომ ამ მიდამოში თავზე სავარად იყო ველური თაფლი მხატვრის ველთხარი, თაფლის საძებნელად მივღებარ-შეთქი. მას ზევით ღრუ აუხედავს, მხოლოდ თავი დამიქინა. შე წავედი და თან სამი ზანგი გავიყვალე. დანარჩენები მორიკის მცველებად დავტოვე.

დღმა არ გავცილიმა; ხელსაწილიანი, ფუტკრებისაგან დაჯებილიები დაბრუნდით უკან. ვეგებრთელა ქოლგა შორიდანვე შევაჩინე. მაგრამ... ეს რაა? დმერთო ჩემი! თვალებს არ ვუყურებდი: მოღობრტიდან ოცდაათიოდე მეტრზე უშველებელი ლომი ჩაცუცქულიყო და ქოლგას მიშტრებოდა. ქოლგის იქით თერთყანიანი აღმაიანის ზურგი მოჩანდა, ზურგი, რომელიც ჯერ კიდევ ვერ გრძობდა საშიშროებას. ზანგები,

როგორც დავტოვე, ისევე იწვნენ და ეძინათ. იარაღი იქვე იწყო.

აი, მხატვარი წამოღდა; განზე გადავა, შუბლიდან ოფლი მოიწმინდა და ნამუშევარს დააქურდა. აი, ლომიც აღიმართა თეთრყანის უკან. ყველაფერს დურბინით ვხედავდი. ვხედავდი, მაგრამ ამ შორიდან შევლა არ შემიძლო. გავგნებულე და დამაბული ვუყურებდი. უცებ მორიკაც ლომი შეამჩნია. იგი სასწრაფოდ გაბრუნდა და მარცხენა ხელით ქოლგას დასწვდა, თითქოს ზედ დაეყრდნო. დაეყრდნო და უმაღლე გაიმართა, ქოლგისათვის კი ხელი არ მოუშორებია, გაჩქებული უცქერდა მისკენ ხელი ნაბიჯით მიმავალ ლომს. მორიცი მოთვინიერებულვით იღვა ნადირთა მეფის პირისპირ, რომელიც ნახტო-

მისათვის სამზადისში წელა და მტყიცედ ეყრდნობოდა მიწას. გაისმა საზარელი ღრიალი და პაერში გაივლედი, ყვისფერი კატის მოქნილმა ტანმა. დურბინი მოვიშორე და წუთით თვალები დავხუჭე. სულმოუთქმელად გავტრბი. მაღე ისევ დურბინს ვეცი: ნადირთა მეფეს თავზე ქოლგა ჰქონდა წამოცმული და გამამეგებული ტრიალებდა, თავი მიწას ეხლებოდა, ცდილობდა ქოლგა მოეშორებინა. აი, თურმე რა მოხდა: ქოლგასთან დაჯახების დროს ვადანინა ფოლადის ზამბარა, ქოლგის თალი მთელი ძალით დააწვა მხეცის თავს და ზედ მოეჭლო, მოძრავე ზამბარა კი შებრუნდა და მოუჭირა. ქოლგა ფაფარზე დამაგრებული აღმოჩნდა. ლომი ქოლგისთან დაიბრუნდა. მორიკმა ჩემ სახეს რომ შეხედა, სიცილი აუტყდა. მეც ვიცინოდი. არც ერთი ლომი არა ჩანდა აღარც ჩვენი ნაცნობი თავბოზა, ქოლგისანი ბატონისათვის მოვიკიარეს ამის შემდეგ თვლი.

საქართველოს საბავშვო ჟურნალი

პირადი
წამოგარი
ნახატები
ღამიერი ერიხთავისა

საილო თუ... მარტორბა

წლობით ვეძებდი საილოების სასაფლაოს აფრიკის მიმდებარეში. ვერ იქნა და ვერ მივაკვლიე. საილოები საიდუმლოდ ინახავენ თავიანთ ძეგლებს.

ეს კვიანნი ცხოველი წინასწარ, ზუსტად გრძნობს სიკვდილის მიახლოებას. როცა სიკვდილის ეამი მოახლოვდება, საილო მარტორბმარტორ, თავისი ფეხებით მიეშურება საიდუმლოებით მოვუცლ, ალბათ, სასაფლაოსაკენ.

არის ხალხი, რომელიც სპეციალურად ეძებს ამ ძველშესაღას, ძვირფასი ძეგლებისათვის. სასაფლაოს პოვნა თითქმის შეუძლებელია, მაგრამ თუ ეს შესძელი, შეიძლება ხიფათშიც ჩაიგდოს თავი; მომავალად საილოს არ სურს სხვისი თანხასწორებით სიკვდილი და იგი არაფრით არ ზოგავს სიკვდილზე დამსწრეს.

ერთხელ, ბებერი საილოს ნაეკვლევს წაეპყვით. ნიშნები ცხადყოფდა, რომ იგი სასაფლაოზე მიმავალი მომავალთვის კვლი იყო. კვალი რამდენჯერღაც გაუსწივთ, მონაცემები უტუტუარი ჩანდა. ჩემს სიბარუს სახლგარე არ ჰქონდა. შავი გამყოლების თანხლებით რამდენიმე დღე მიეყვებოდი კვალს. თან ნადრობაში გამაჩვენებელი ვეღაც მახლდა. იცოდა ნაწი იყო, პანგვის ტომიდან, ჩრდი-

ლო კამერუნის-უაივის და კაკოს მხარის ბინადარი.

სტეპზე, სადაც კვალი გადიოდა, სიციხის ბული იდგა. პირი გვიშრებოდა. ენა პირდაპირ სასას ეკვროდა. ყველა ერთი რამ გვიმარტობდა თავში — წყალი!

პირიზონტზე, დურბინდით ხეების მაგარი რაოც შევნიშნე. მოჩვევება მეგონა, მაგრამ იმედი მაინც მომეცა — თუ ნამდვილად ხეებია, ვაშასადავად წყალიც იქნება.

ბედმა გავლიდა, — ერთ საათში უკვე ხეების ჩრდილში ვიყავით და წელით ვიგრძობდით ყულს. ერთმა გამყრობა თქვა, რომ აქ მარტორბას გადავუტყობდითო. ასეთ პანახანებაში მარტორბები ჩრდილს ეძაღვებიანო. არც შემეცდარა. ზეით წუთიც არ იყო გასული, რომ ვეებერთელა სხეულმა სტეპებიდან ჩრდილში შემოაღო. მე წამოვტყვი და ფორაპარტი მოვიმარტე... მარტორბა ათ მეტრამდე ძლივს ხედას, ამიტომ ვაგებდე და ახლოს მისვლა დაეპირე. ფრთხილად ვაღამდი ნაბიჯებს, მას ხომ სამაგიეროდ კურდღლივით სმენა აქვს. აპარატის ზმაურზე მარტორბამ თავი აიღო და ქვეწკმინო გადაეშვა, მერე სტეპს მისცა თავი.

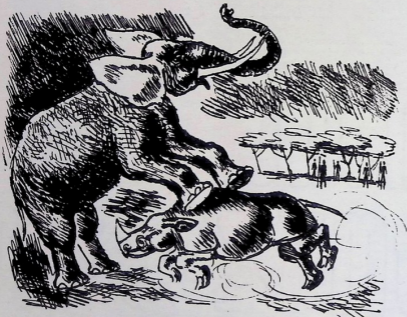
გახარებულმა, ევლას, რომელიც უკან მომეყვებოდა თოფომარტეხელი, სიგარეტე მივაწოდე. ის იყო ანთებული ასანთის ღერიც მიეუშარყვე,

რომ ბუჩქებში შლივიანი ბუცდა, წამიც და ორი პატარა მარტორბა უკვე ჩემს წინ იდგა გამბეტრებული თვალებით. ვიღვე გონს მოვიდოდნენ და მიუკერცხლავდნენ, ისინიც გადავიდნენ. მივბრუნდით და ჩრდილში დაჯდომა დაეპირეთ, რომ უკვე საილოს ბრღევისვა გაისმა. შორიდანვე შევაგანინე, გამძვინვარებული საილო რაღაც შავ სხეულს ხორთუმს სცემდა. უფრო ახლოს მივაცივთ და თოფები მივიმარტევი. ენახეთ საჩანაობა, რომელიც ჩემს დღეში არ დამავიწყდება. ის იყო საშკვრობა-სასიკოცხლო ბრძოლა საილოს და მარტორბას შორის. როგორც ბრღევისვანდენ. საილოს წინა კიდურიდან სისხლს სიღოდა აი, მარტორბამ მუცლის გამოფიტვით დაუტოვა, მაგრამ საილო არ დაინა, თავისი ბასრი ეშვებით ზურგი გადაუღარა და მშლარად ჩასცხო ხორთუმი, მარტორბა დატორბტანდა. საილომ დრო იხელოა, ხორთუმით ჩაეჭო და აქეთ-იქით ბანარცხა. მარტორბამ ელვისებური ბიძგით გაითავისუფლა თავი. ახლა საილო ვაიმართა, წინა ფეხები აღმართა და მოწინააღმდეგის გასათვრალად მოემზადა. მაგრამ ეს წუთი საბედისწერო გამოდგა. მარტორბამ თავისი ვაჭრილი და მახვილი რქა ელვისებურად ატაკა მუცელში. ვხედავდი, რომ საილო უნახასკელ ღოხეს ხაოკავდა. სულის მოთქმა არ აცალა და ზედიზედ, რამდენჯერღაც ატაკა რქა მარტორბამ საილოს, რომელიც ნელ-ნელა წაიქცა. ის იყო მარტორბა წაქცეულს უნდა დასტაკებოდა, რან მე ვავისროლე. მომავლავის ტრავმის ერთი გასროლით მოვუღე, ბოლო. მარტორბა გადაიხვეწა.

საილოსთან მივედი. ეს ის საილო იყო, რომლის კვლასაც მივეცვდით და, რომლისაც სასაფლაო უნდა ესწავლებინა ჩვენთვის.

მაღე ყველა გამყოლი მოგაროვდა. ყველას თვალში უბრწყინავდა, — ხუმრობა ხომ არი იყო აღწერილ ხორცი საილოს გარს ევლიდნენ, ათვალეიერბდნენ და ხარხარებდნენ. მეორე დღით დაფლავებით მოუბმეს მეზობელ სოფლებს. მოდიოდა ქალი თუ კაცი, კალაოებით თუ ქოხინებით. ქალები მამაკაცების მიერ დაჭრილი და დაზარალებულ ხორცს ბანანების ფოთლებში ახევენდენ და კალაოებში აწყობდნენ. ხაწილი იქვე იხარშებოდა, რომლისაც ხარხართა და ღრიანცლით შეეპყვოდნენ. მე საშასოვროდ ეშვები მომაცეს.

ღრეობამ სალამოდლე გასტანა და მხიარული ცეკვებით დამთავრდა.

ცამბა, მარხა, გუგუ

გალი — ტოტემბაღაბილი ხე; უტოტემო ხე.

ტოილო — ცხენის ფეხზე მოსაბმელი მსხვილი თოკი. ამ თოკით საძოვარში აბამენ ცხენს.

ადამიანმა ბატისკაფით უკვე 11 კილომეტრზე ჩააღწია. აღმოჩნდა, რომ სიცოცხლე ოცენის ყველაზე ღრმა ღრმულებშიც არსებობს და ატანება ფსკერით ტყინა-მარჯანეთის ვეებშიცოცხა სხვადასხვა მდებარეობაში. დღემოდის მერქის გავლა და სიღრმეში ჩაღწევა უფრო ძნელი გამოდგა, ვიდრე ფსკერის ათვისება; მკერავი ქანები ჯიუტად უმაღლედ ადამიანს თავიანთ სიმდიდრეებს. ჩვეულებრივად ყველაზე ღრმა ჭაბურღილი 8 მ-ზე ხაღის, მაგრამ უკვე დამუშავებულია უფრო ღრმა ხეურღის პროექტები. ატმოსფეროსა და კოსმოსის გამოკვლევის საქმეში ვაკლებით მნიშვნელოვანი წარმატებებია მიღებული. მერქნეულად დახურული გონივრებით სტრატისტიკებს 80 კილომეტრის სიმაღლეზე აქუფი ჰკლდევატება. თვითმართავები 85 კმ სიმაღლეს აღწევენ, უფრო მაღლა — 80 კილომეტრამდე აღის საშენიწერი ამატურით აღჭურვილი ბურთი-ზოდნი. დღეს, ექსპერიმენტული კოსმოსმტრე-

ნები „X-15“, რომლებიც სტარტს თვითმართვიდან იღებენ, თითქმის კოსმოსურ სიმაღლემდე — 80 კილომეტრამდე აღწევენ, ხოლო მეტეოროლოგიური რაკეტები მ-ერე უფრო მაღლა ადიან. ყველაზე შორ მანძილზე კოსმოსური ზომადღები, დღემოდის ხელოვნური თანამგზავრები და სასაღანტეა-შორისო სადგურები ფრენენ. „აღმოსავლეთის“ ტიპის კოსმოსურმა ზომადღებმა ექვწერ გაიფანეს საბჭოთა კოსმონავტიკის ორბიტებზე. საბჭოთა ატომატურმა სადგურმა მთავარს შემოუარა და დღემოდის 480 კილომეტრით დაშორდა. თანამედროვე ტექნიკამ უკვე ათვისა მარსისა და ვენერას ორბიტებზე გასასვლელი გზა; საბჭოთა ხელოვნური თანამგზავრი უკვე მზის ორჯლივ ბრუნავს. უკვე, ამ პირველი ნაბიჯის შემდეგ, კაცობრიობა შეადგენს კოსმოსის უსაღური სივრცეებში და შეუდგება ხელოვნური პლანეტების, სადგურებისა და სასაღანტეაშორისო ზომადღების შექმნას.

ჩერგული მომცერი ზვინი, ოღონდ არა თიფლის და ჩალისა, არამედ ლობიოსი, სიოლის და სხვ.

ჩაქვითა: ბაზიზობილით თუ აბა მს სიტაზაბი? თუ ბაზიზობილით. სარ ბაზიზობილით? სიზობილით იმით? ვალით აბაზაბ.

ბარკაჟის მხატვარობა — ბაიოზ ფოსტისფილისა

რედაქტორი **მუხარან მახაზარაიანი**
 სარედაქციო კოლეგია: **ფილიპე ბერძენი, როსტომ ივანიანი, იანგო ვარდოსანიანი, კიპაჟი ინანიშვილი, ჯუანაშვილი კვარაცხელიანი, სიგარო კლდიაშვილი, ზურაბ ლეჟავაშვილი (პ/მგ. მდივანი), მარიკაჟიანი, ბაიოზ ფოსტისფილი (სამხატვრო რედაქ.), გიორგი მხატვარაშვილი**

ჩენის მისამართი: თბილისი, პლენარის 91 ტელ. 5-07-43

„ПИОНЕРИ“, На грузинском языке. Адрес редакции: Тбилиси, пр. Плеханова, 91.
 გამოცემა ანაკოცულია. უე 12218 ტარ. 22.000. ჰარ. ფარ. ჩოდ. 41/3, ფხ. ფარ. ჩოდ. 2. ხელმოწერ. დასამ. 20/XI-63 წ.
 ტგამის შედეგ. 2237. გასული შედეგ. 705. სარ. კმ ციკის გამოცემატობის ტგამის № 1
 აქედან იაბი შემოსული მასალაები ატორტებს არ უტარუნღებია.

ფასი 20 კაბიტი

საჰაერო

შენი ბარათი

500 ჯ.
კმ-ზე

90 ჯ.
კმ-ზე

ქოსმოსური

40 ჯ.
კმ-ზე

ბეჭეტი

ბატი-ზონი

35 ჯ.
კმ-ზე

ბიტი-ბეჭეტი

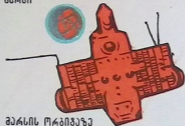
30 ჯ.
კმ-ზე

ბეჭეტი

სტატი-ბეჭეტი

შენი ბარათი
ქოსმოსური

ბიტი

ბიტი-ბეჭეტი
ქოსმოსური ბეჭეტი

327 ჯ.

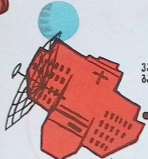
ქოსმოსური ბეჭეტი
(ბეჭეტი)

ბეჭეტი

ბეჭეტი

ბეჭეტი-ბეჭეტი
ბეჭეტი

ბეჭეტი

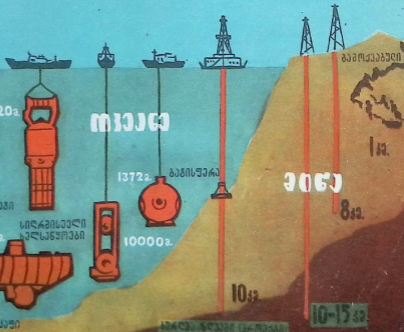
480

ბეჭეტი-ბეჭეტი
ბეჭეტი

საჰაერო

ბეჭეტი-ბეჭეტი
ბეჭეტი-ბეჭეტი

საბაზო

6130/4

ИНДКО 70157 030
Экспонат

